

A fogyasztói jogvédelem új irányai Európában

Tudományos Diákköri Dolgozat

Jelige: amazon

2014

Kézirat lezárva 2014. november 5-én

Tartalom

I. Bevezető	2
II. A célok kettőssége: a fogyasztók magas szintű védelme és a gazdasági integráció elmélyítése	4
III. Távollevők között kötött szerződések a határon átnyúló kereskedelem szolgálatában.....	8
1. Az új irányelv létrejöttének körülményei	8
2. A felek identifikálása	10
a) Fogyasztói oldal	10
b) Vállalkozói oldal	11
3. Online árverések	14
a) Pontos fogalom meghatározás, mint problémamegoldás	16
3. A tisztességtelenség jelenléte a távértékesítési szerződésekben a fogyasztói bizalom kialakulásának gátja	18
a) A felelősség kizárása a jogviszony egyoldalú megítélésével	19
b) A tájékoztatás hiányosságai	20
c) A szerződéskötés feltételeinek önkényes megváltoztatása	21
IV. Minőségi fogyasztóvédelem a határon átnyúló távértékesítésben: összehasonlító elemzés	23
1. Maximum jogharmonizáció az egységes belső piac megteremtése érdekében.....	23
a.) Túláradt tájékoztatás a fogyasztók védelmében.....	24
b) Egységes elállási jog	25
2. Nyelvi különbségek a határon átnyúló ügyletek akadályai	27
3. Az alkalmazandó jog.....	28
V. Esély a megoldásra: választható egységes szerződési jog	30
1. Európai kötelmi jogi kódex hatálya	30
2. Választható szerződési jog	31
VI. Záró gondolatok	36
VII. Felhasznált irodalom	38
1. Könyvek és folyóiratok	38
2. Jogszabályok.....	40
3. Jogesetek	41
4. Internetes források	41

I. Bevezető

A távértékesítés keretei között kötött szerződések a mindennapjaink részévé váltak. Elektronikai eszközöket vásárolunk határon túlról, megrendelünk egy régóta várt könyvet, repülőjegyet foglalunk vagy egyszerűen csak pizzát rendelünk. A távollevők között létrejött szerződések az elektronikus kereskedelem elterjedésével óriási jelentőségre tettek szert.

Tudvalevő, hogy a távértékesítés határai nem húzhatóak meg Európa körül, azonban dolgozatban kifejezetten az európai fogyasztóvédelem vizsgálatát tűztem ki célul, tekintettel arra, hogy az Európai Unió polgáraként az uniós szabályok rám is hatással vannak, illetve arra, hogy az európai jogszabályok vizsgálatához szükséges források sokkal inkább rendelkezésemre állnak.

Az elektronikus kereskedelem témakörében rengeteg forrást találunk ebben a tárgyban, ez azonban nem jelenti azt, hogy nincsenek kiaknázatlan területek. A dolgozatom aktualitását az adja, hogy az új fogyasztóvédelmi irányelvet – az Európai Parlament és Tanács fogyasztók jogairól szóló 2011/83/EU irányelvet (továbbiakban 2011/83/EU irányelv) – állítja középpontba, és annak problémamegoldásait vizsgálja. A téma feldolgozásakor megvizsgáltam a korábbi és a jelenlegi fogyasztóvédelmi irányelvet, ezeket összehasonlítottam, valamint a jelenleg elfogadás alatt álló, a témához kapcsolódó szabályozási módszereket is számításba vettem. A dolgozat probléma orientált megközelítésben vizsgálja a fenti területeket. Bár az új irányelv a távollévők között kötött szerződések mellett az üzlethelyiségen kívül kötött szerződések szabályanyagát is magában foglalja, ennek vizsgálata nem tartozik a témámhoz, így ennek feldolgozására a dolgozatomban nem kerül sor.

„A fogyasztói jogvédelem új irányai Európában” elnevezés bár kissé tág területre enged következtetni, igazából illik a dolgozat koncepciójához. A fogyasztóvédelemmel kapcsolatban a jelenlegi szabályozás két irányt követ, mégpedig a fogyasztói jogok magas szintű védelmét és a határon átnyúló értékesítés vonalát. Utóbbi leggyakrabban a távértékesítés eszközével, ill. ezen belül is elektronikus úton valósul meg. Ezek alapján kijelenthetjük, hogy a fogyasztóvédelmi jog jelenleg nagy hangsúlyt fektet az elektronikus úton megkötött, határon átnyúló szerződésekre, melyek során nem veszíti szem elől a fogyasztói jogok magas színvonalon történő biztosítását sem.

A dolgozat első felében arra próbálok meg választ keresni, hogy melyek azok a problémák, amelyek egy új irányelv létrehozását szükségessé tették. Hogyan reagál az új irányelv a felmerülő kérdésekre, képes-e megválaszolni azokat. Hogyan oldja meg a felek beazonosítását, az online aukciók kérdését. Valamint arra, hogy melyek azok a problémák, melyeket nem tud megoldani.

A következő fejezetben azt vizsgálom, hogy mennyire tud megfelelni az irányelv az Európai Unió két nagyon fontos, egymásba fonódó céljának a határon átnyúló kereskedelem fellendítésének, valamint a fogyasztók magas színvonalú védelmének. Kitérek az elállási jog változásaira, illetve a tájékoztatási kötelezettség jelentőségére. A határon átnyúló kereskedelmet természetesen sok szempont befolyásolja, így azt is figyelembe veszem, melyek azok a szempontok, amelyekre az irányelv nincs hatással, vagy csak azokat csak csekély mértékben érinti.

Végül a határon átnyúló értékesítés jogszabályi hátterének jövőjéről, az egységes európai szerződési jog rendeletjavaslatáról írok. Az elkészült rendelet a távértékesítéssel kapcsolatos szabályanyagot foglalja majd magában, így a témához kiválóan illeszkedik. Ebben a körben arra keresek választ, hogyan működhet egy egységes szerződési jog Európában, hogyan fogja érinteni egy ilyen jog léte a fogyasztókat és milyen előnyöket jelent a határon átvíelő értékesítés szintjén.

Bár a távértékesítéssel, így az új irányelvvel kapcsolatban is felmerülnek szerzői jogi, adatvédelmi, minőségbiztosítási valamint digitális tartalmak szabályozására vonatkozó kérdések, ezek önmagukban is témái lehetnének egy (vagy több) dolgozatnak, így ezek részletezésével nem foglalkozom.

Kutatásom alapját a jogszabályok, szakirodalom, valamint jogesetek elemzése adja. Ezeken keresztül próbálok meg választ találni a korábban feltett kérdésekre.

II. A célok kettőssége: a fogyasztók magas szintű védelme és a gazdasági integráció elmélyítése

Már az Európai Gazdasági Közösségnek (továbbiakban: EGK) is kiemelkedő –a vámunió valamint a közös politikák kidolgozása mellett – elsődleges célja volt, hogy *a közös piac létrehozásával és a tagállamok gazdaságpolitikai elképzeléseinek fokozatos közelítésével a Közösség egész területén elősegítse a gazdasági tevékenységek összehangolt fejlődését (...).*¹ Bár az elérendő célok száma megnőtt, az Unió által érintett és szabályozott területek köre kiszélesedett, a gazdasági integráció elmélyítése a mai napig kiemelt feladat, amely az Unió számos politikáját érinti. Az Európai Unióról Szóló Szerződés (továbbiakban EUMSZ) rögzíti, hogy a belső piac megvalósítása, valamint a társadalmi és gazdasági fejlődés mellett fontos, hogy olyan politikák végrehajtására kerüljön sor, melyek amellet, hogy a gazdasági integráció előrehaladását biztosítják, számos más terület párhuzamos fejlődését is elősegítik.² Ilyen terület a fogyasztóvédelem is, amely az uniós polgárok jólétének megteremtéséhez elengedhetetlen.

A mai értelemben használatos fogyasztóvédelem igényét a XX. században virágzásnak induló ipari kultúra kialakulása, valamint a tömegtermelés hívta életre. A *consumerism*³ fogalmának megjelenésével egy egyensúlyhiányos helyzet állt elő, melynek okai a fogyasztó kiszolgáltatott, védtelen helyzetében keresendőek. A gyengébb felet védelemben részesítő modern jogrendszerek teremtették meg a közjog és a magánjog határán elhelyezkedő fogyasztóvédelmi jog alapjait, mely visszaállítja az egyensúlyi helyzetet, a fogyasztó számára optimális döntési környezetet teremt, amelyben szabadon választ a termékek közül, s szükségleteinek megfelelően „fogyaszt”.⁴

A fogyasztóvédelmi jog európai fejlődését tekintve megállapíthatjuk, hogy a fogyasztók védelmének céljai az EGK-t alapító Római Szerződésben (továbbiakban RSZ) nem szerepeltek, így a fogyasztókat védő normák eleinte konkrét felhatalmazás nélkül, a belső piaci klauzulát megjelölve (RSZ 100. cikk) születtek meg. Azonban a kezdeti indirekt és elvszerű szabályozáson túlnőve, egyre nagyobb igény mutatkozott arra, hogy a fogyasztóvédelem „belső piac” politikájáról leválva önálló közösségi politikává váljon a

¹ Az Európai Gazdasági Közösséget létrehozó „Római Szerződés” 2. cikke (1957)

² Az Európai Unióról Szóló Szerződés, (a továbbiakban: EUSZ) Preambulum

³ *consumerism*: fogyasztás, gazdasági és szociális parancs az áruk és szolgáltatások igénybevételére. A fogalom az 1930-as évekből, az USA-ból származik, egy évtizeddel később Európában is megjelent.

⁴ KARSAI Krisztina: *A büntetőjogi fogyasztóvédelem egyes általános kérdéseiről*. Jogtudományi Közlöny, 2008. 7-8. 63. évf. 334

fogyasztóvédelem. Minderre az 1972. évi párizsi csúcstalálkozót követően került sor, amikor az életszínvonal és az életminőség emelésének a RSZ 2. cikkében meghatározott célja kiterjesztő értelmezést kapott, mintegy meghatározva a környezet- és a fogyasztóvédelem kötelezettségét. Az 1986-ban aláírt Egységes Európai Okmány jelentősen megnövelte az EK intézmények hatáskörét, viszont a fogyasztóvédelem önálló politikává válására egészen a Maastrichti szerződés (1992) hatálybalépéséig várni kellett, amely megteremtette a közös fogyasztóvédelmi politika alapjait.

A fogyasztók védelme a hatályos szerződésben az Unió alapvető céljai között megtalálható, és az Európai Unió Működéséről Szóló Szerződés (továbbiakban: EUMSZ) 169. cikkben megteremtve annak önálló jogalapját, kijelölve a cselekvés területeiként a fogyasztók alapvető jogainak megvalósítása érdekében tett intézkedéseket. Az EUMSZ kiemeli, hogy a fogyasztóvédelem egyike azoknak a területeknek,⁵ melyekre vonatkozóan a szabályozás során a védelem magas szintjét kell biztosítani.⁶

Jelenleg az EUMSZ-ben azt találhatjuk, hogy az Unió rendelkezik azzal a jogosítvánnyal, hogy elfogadja a tagállamok azon jogszabályainak közelítésére vonatkozó intézkedéseket, melyeknek tárgya a belső piac megteremtése, ill. működése.⁷ Ez természetesen a fogyasztóvédelem területére is vonatkozik. Az Európai Unió az Alapszerződésekben meghatározott elvek mentén fogadott el fogyasztóvédelmi irányelveket, melyek „szándékai szerint elsősorban a fogyasztók gazdasági és jogi érdekeit védik, valamint egészségüket és biztonságukat óvják.”⁸

Az EU fogyasztóvédelmi politikájának meg kell felelnie a polgárok, a gazdaság és a társadalom előtt álló kihívásoknak is. Az Európai Unió 493 millió fogyasztójának szembe kell nézni az EU előtt álló fő kihívással, azaz a növekedéssel, a foglalkoztatással, valamint az intézmények és a polgárok közötti kapcsolatok javításával. E fogyasztók jelentik a gazdaság vérkeringését, mivel fogyasztásuk az Unió GDP-jének 58%-át tette ki a válság előtt. A magabiztos, tájékozott és erős pozíciójú fogyasztók a gazdasági változások motorjai, mert az ő döntéseik jelentik az innováció és a hatékonyság hajtóerejét.⁹ Emellett az innovatív és a versenyképes belső piac jobban hozzá tud járulni a polgárok életszínvonalának növeléséhez,

⁵ Az egészségügy a biztonság és a környezetvédelem mellett

⁶ EUMSZ 114. cikk (3)

⁷ EUMSZ 114. cikk (1)

⁸ PROF. DR. SCHÄFER, Peter LL.M.: *Európa- jogi tankönyv /Az EK gazdasági joga/* 2. átdolgozott kiadás, Fachhochschule Hof, 2003. 215

⁹ Közösségi fogyasztóügyi politikai stratégia 2007-2013, COM (2007) 99 végleges, Brüsszel, 13.3.2007.4

amelyet az EU fogyasztóvédelmi politikája komolyan kíván befolyásolni. Amikor az Unió fogyasztóvédelmi politikájáról beszélünk, nem szabad egy pillanatig sem elfeledkeznünk arról a tényről, hogy a mai Unió alapvetően egy gazdasági közösség. Fő célja az áruk, a személyek, a szolgáltatások és a tőke szabad áramlásának biztosítása. Az ezek mögött nyilvánvalóan meghúzódó célok, mint az európai polgárok életszínvonalának megőrzése, gazdasági stabilitás megtartása csakis egységes szabályok alapján, jól működő piac révén érhetők el. Ebből adódóan az Európai Unió elemi érdeke, hogy eltörölje a kereskedelmi akadályokat és így megszűnjenek a jogrendszerek kereskedelmet gátló különbözőségei. A szerződési jogok máig létező sokasága Európában úgy is értékelhető, mint a kereskedelmet sújtó, nem tarifális akadályok rendszere.¹⁰

Azt is be kell látnunk, hogy a fogyasztók védelmére irányuló szabályok, bár létük nélkülözhetetlen, másik oldalról a vállalkozás szabadságának korlátozását jelentik. A vállalkozásoknak meg kell felelniük a fogyasztók védelmére hivatott jogszabályoknak, határon átnyúló ügyletek megkötése során pedig –kollíziós jogszabályok fogyasztót védő utalása révén¹¹– a fogyasztó szokásos tartózkodási helye szerinti ország jogát kell alkalmazniuk szerződéses jogviszonyaikra. A szabályozás széttagoltságából adódó különbségek hatására növekednek az előírások betartásával kapcsolatos költségek, így a megfelelő jogi szakértelem biztosításának költségei, az információ, a marketing anyagok, vagy éppen a szerződések megváltoztatása miatti költségek. Nem elhanyagolhatóak az előírásoktól való eltérés esetén az esetleges perekben felmerülő költségek sem.¹² Egy egységes fogyasztóvédelmi szabályrendszer kialakítása hozzájárulhatna ahhoz, hogy a vállalkozók kevesebb teher mellett kezdhessék meg, ill. folytathassák határon átnyúló kereskedelmi tevékenységüket.

Az Európai Unió létét a belső piac zavartalan és egységes működése határozza meg. A gazdasági válságot megelőzően a fogyasztás az európai GDP jelentős hányadát tette ki, amely elérte, sőt sokak szerint szét is feszítette a nemzetállami határokon belüli gazdaság kereteit. A gazdasági válsággal kapcsolatban egyetérthetünk azzal a vélekedéssel, hogy az a fogyasztói társadalmak válsága is volt, így ha nem is helyénvaló a stabil gazdaságot egyedül a fogyasztásra alapítani, azonban az európai és tagállami fogyasztás képes beindítani és

¹⁰ REISENHUBER, Karl: *System und Prinzipien des Europäischen Vertragsrechts, De Gruyter Recht*, Berlin, 2003. 132-133

¹¹ A szerződéses kötelezettségekre alkalmazandó jogról szóló, 2008. június 17-i 593/2008/EK európai parlamenti és tanácsi rendeletet (továbbiakban Róma I. rendeletet).

¹² Zöld Könyv a fogyasztóvédelmi joganyag átvilágításáról (Brüsszel, 2007. 02.8.) COM(2006) 744 végleges.

meghatározó tényezőjévé válni a gazdaságnak. Ezt az európai jogalkotó is felismerte, éppen emiatt az utóbbi 15 év jogalkotása egyértelműen abba az irányba halad, hogy a hagyományos tagállami belső piacokon túl egy másik piacot, a határon átnyúló fogyasztói szerződések/kereskedelmi ügyletek belső piacát nyissa meg a fogyasztók és a kereskedők előtt.

Egyet kell értenünk azokkal a felmérésekkel és megállapításokkal, amelyek a határon átnyúló szerződések piacának kihasználatlansági okait kutatják és ezeket a nyelvi és kulturális különbségekben, a jogi szabályozás különbségeiben, a fogyasztói bizalom hiányában látják. A kérdés pusztán az, hogy a határon átnyúló szerződések eddig még kiaknázatlan piacának megnyitása a (fogyasztóvédelmi) jogi környezet egységesítése mellett képes-e egyidejűleg a fogyasztók magas szintű védelmét is megvalósítani.

A következő fejezetben a határon átnyúló szerződések piacának leggyakoribb ügyleti formájának szabályozásán, modernizációján keresztül vizsgálom a fogyasztók magas szintű védelmének biztosítását, a gyakori problémákra adott jogalkotói megoldásokat és a szabályozási célok megvalósulását.

III. Távollevők között kötött szerződések a határon átnyúló kereskedelem szolgálatában

A fejezetben választ kívánok keresni azokra a technikai fejlődés, vállalkozói tisztességtelen üzleti magatartása, vagy éppen a mindennapi gyakorlat által felszínre hozott problémákra, melyek a jogalkotó fellépését tették szükségessé. Jó alkalom volt minderre, a fogyasztói jogokról szóló irányelvjavaslat kidolgozása körüli munkálatok, amelyben az Európai jogalkotó egyszerre a fogyasztóvédelmi joganyag áttekintésének eredményeit, a fogyasztói társadalom regulációs szükségét és az új technikai fejlődés vívmányai által generált igényeket is megtestesíthette.

1. Az új irányelv létrejöttének körülményei

A korábbi uniós szabályozás fogyasztóvédelmi irányelvei¹³ mind minimumkövetelményeket határoztak meg, melyek magukkal hozták a tagállamok különböző, koordináció nélküli kiegészítő szabályait, melyeknek az lett az eredménye, hogy minden tagállamban különböző normák vonatkoztak a tájékoztatási kötelezettségre, az elállási időre, visszatérítésre vagy éppen a javításra.¹⁴ A tagállamok láthatóan különböző modelleket követtek a fogyasztóvédelmi irányelvek inkorporálása tekintetében. A különbséget pedig részint praktikus megfontolásokkal, részint pedig a magánjog kodifikálásának hagyományosan eltérő rendszereivel magyarázták.¹⁵

Bár az EUMSZ többek között a fogyasztóvédelem vonatkozásában is a tagállami jogszabályok közelítését írja elő, a gyakorlatban kiütközött, hogy a jogszabályok közelítése és egységesítése között óriási szakadék tátong. Az Unió által nyújtott iránymutatások által tehát az európai fogyasztóvédelem nem lett egységes. Mindenekelőtt azért sem, mert csak a fogyasztóvédelem bizonyos kérdéseivel foglalkoztak, azaz nem szabályozták átfogóan és szisztematikusan az egész jogterületet, így csak fragmentált jogközelítést értek el.¹⁶

A Bizottság kifejezetten ezekre a problémákra reagált, amikor 2007-ben közzétette a fogyasztói jogok átvilágításáról szóló Zöld Könyvét. Ebben kifejtette, hogy a harmonizációs

¹³ A fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről szóló 93/13/EK irányelv, A fogyasztási cikkek adásvételének és a kapcsolódó jótállásnak egyes vonatkozásairól szóló 1999/44/EK irányelv, A távértékesítésről szóló 97/7/EK irányelv, Az üzlethelyiségen kívül kötött szerződések esetén a fogyasztók védelméről szóló 85/577/EK irányelv

¹⁴ Fogyasztóvédelem: A Bizottság az egész EU-ra kiterjedő vásárlói jogokat javasol. IP/08/1474 Brüsszel, 2008. október 8.

¹⁵ KIRÁLY, 328

¹⁶ DR. KIRÁLY, Miklós: *Az Európai Közösségek irányelveinek hatása a szerződési jogra a fogyasztóvédelem területén*, Magyar Jog, 2000. (47. évf.) 6. szám, 326

folyamat során, tekintettel kell lenni az EU kötelezettségeire, vagyis arra, hogy a fogyasztóvédelem magas szintjét kell biztosítani, így a tagállamok, nem állapíthatnak meg olyan védelmi normákat, melyek a fogyasztók védelmét az irányelv szintjénél kisebb mértékben biztosítják.¹⁷ Ezen elv szerint nem kizárt magasabb védelmi szint biztosítása, ami ugyancsak a fogyasztók bizonytalanságát fokozza, mert másik tagállamból történő vásárlás esetén kétség merülhet fel a védelem szintjét illetően. A minimumszabályok megállapítása tehát nem vezetett eredményre, így olyan irányelv kidolgozása volt a cél ami a maximumharmonizáció elvét követi, és mint ilyen egységes iránymutatásul szolgál.¹⁸ A Zöld Könyv eredményei alapján a Bizottság 2008-ban irányelvjavaslatot terjesztett elő a fogyasztók védelméről. A javaslattal szemben azonban éles kritikák fogalmazódtak meg akadémiai körökben és tagállami oldalon is. A bírálatok célpontja az volt, hogy az irányelvjavaslatban követett megoldás a teljes harmonizáció elvét követné, igazodva ahhoz a jogpolitikai szemléletváltáshoz, melyet az utóbbi időben tapasztalhatunk a fogyasztóvédelmi jog területén folytatott jogharmonizáció megközelítésében. A Bizottság szerint az EU fogyasztói jogainak teljes harmonizációja véget vet az egységes piac töredezettségének, javítja a jogbiztonságot, azonos védelmet garantál valamennyi fogyasztónak és serkenti a határokon átnyúló kereskedelmet. De több európai parlamenti képviselő úgy véli, miközben támogatja ezeket a célokat, a teljes harmonizáció a gyakorlatban az egyes fogyasztói jogok elfogadhatatlan csökkenéséhez süllyedéséhez vezet. Fogyasztóvédelmi Bizottsága előtt 2010. március 15-én tartott beszédében elismerte, hogy a Bizottság letett a fogyasztói jogoknak a javaslat szerinti teljes harmonizációjának lehetőségéről, majd azt a módosított koncepció alapján végül 2011. június 23-án elfogadta jogalkotási állásfoglalását.

A 97/7/EK európai parlamenti és tanácsi irányelvet felváltó, 2011/83/EK irányelv, már nem a *távollévők között kötött szerződések* elnevezést, hanem a *fogyasztók jogairól* elnevezést használja, amiből az következik, hogy az irányelv minden olyan szerződéstípusra kiterjed, mely fogyasztó és vállalkozó között jön létre.¹⁹ Az új irányelv néhány alapvető szabályozási elem tekintetében²⁰ a teljes harmonizáció megoldását választotta, amivel a jogi széttöredezettség megszüntetését és ezzel együtt a fogyasztók magasabb szintű védelmét kívánja szolgálni.

¹⁷ SCHULTZE, Isabell: *Europarechtliche Grenzen für die nationale Gesetzgebung im Bereich des Electronic Commerce*, Baden-Baden, Nomos-Verl.-Ges., 2010. 131

¹⁸ Az új irányelvnek azonban nem csak a minimumharmonizációból eredő hiányosságokat kellett kiküszöbölnie, hanem az utóbbi húsz évben felmerült azon problémákra is választ kellett nyújtania, melyek a technika fejlődéséből következtek. Gondoljunk csak az internetes aukciók vagy a digitális tartalmak kérdésére.

¹⁹ Legyen az üzlethelységben, azon kívül, vagy távértékesítés keretében kötött szerződés

²⁰ 2011/83/EU Irányelv (7) preambulumbekkezdés

2. A felek identifikálása

A távértékesítés egyik nagy kérdése a felek beazonosítása. Ennek meghatározása azért fontos, mert a fogyasztói jogvédelem mechanizmusai csak a fogyasztó és vállalkozás közötti szerződésekben lendülnek működésbe. A fogyasztói vagy a vállalkozói minőség meghatározása rengeteg problémát vet fel, annál is inkább, mert a vállalkozó és a fogyasztó szinte soha nem találkoznak, csak egy távközlési eszközön keresztül érintkeznek egymással. Ahhoz, hogy megtudjuk, kit kell védelemben részesíteni, ill. ki az, akinek a fogyasztói jogokat biztosítani kell, ismernünk kell a fogalmakat.

a) Fogyasztói oldal

A fogyasztó kifejezés maradványértelemben használatos, azaz mindenki fogyasztónak tekinthető, aki nem önálló foglalkozása vagy üzleti tevékenysége körébe tartozó célból szerez meg javakat vagy vesz igénybe szolgáltatásokat.”²¹ A korábbi irányelv szerint *fogyasztó minden olyan természetes személy, aki az ezen irányelv szabályozási körébe tartozó szerződésekben szakmai tevékenységi körén kívül jár el.*²² A hatályos irányelv is ezt az elvet követi, negatív oldalról közelíti meg a fogalmat. Más nézetek szerint sokkal egyszerűbben határozhatnánk meg a fogyasztó fogalmát pozitív megközelítésben, tehát fogyasztó lenne az, magán célja érdekében jár el. A védelemhez a kombinációs modell (*Kombinationsmodell*) szerint két összetevő kell. A fogyasztó nem önmagában azért védett, mert privát célok érdekében jár el, sokkal inkább azért, mert a távollévők között kötött ügylet konkrét helyzetében nem tud az ügyleti feltételekről rendelkezni, amivel a döntési szabadságára való befolyását megerősíthetné.²³

A gyakorlatban a különböző webshopok szabályzatokkal (*rules and policies*) próbálják meg biztonságosabbá tenni a fogyasztók számára a vásárlást. Ahhoz, hogy valaki fogyasztóként részt tudjon venni az elektronikus ügyletekben, regisztrálnia kell.²⁴ E-mail cím, jelszó, valamint a webáruház szabályzatának elfogadása elegendő ahhoz, hogy a regisztráció megtörténjen. Viszon „az általános szabályok szerint a kötelelem alanya csak jogképes személy lehet, ilyen kötelelem létesítéséhez pedig cselekvőképességgel is rendelkezni kell. Ennek

²¹ BENACCHIO, Giannantonio: *Az európai közösségek magánjoga /polgári jog-kereskedelmi jog/,* Osiris, Budapest 2003. 207

²² Az Európai Parlament és a Tanács 97/7/EK irányelve a távollévők között kötött szerződések esetén a fogyasztók védelméről, 2. cikk (2) bekezdés

²³ HÖRMANN, Martin: *Der Internethandel und die neue Richtlinie über die Rechte der Verbraucher,* Münchener Universitätschriften, 2014. 57

²⁴ Vannak oldalak, melyek megengedik a regisztráció nélküli vásárlást is, az adatokat azonban ebben az esetben is meg kell adni.

hiányában a szerződni kívánó fél nem tehet olyan hatályos akaratnyilatkozatot, amely rá nézve jogot, illetve kötelezettséget keletkeztet.”²⁵ Így a nagykorúság igazolása²⁶ a regisztráció során a fogyasztó nyilatkozatával történik (pl: eBay).

A gyakorlatban nincs annak akadálya, hogy egy kereskedelmi tevékenységet folytató személy fogyasztóként regisztráljon a webáruházak oldalán, ami a fogyasztói jogokkal való visszaélést jelenti. A fogyasztói jogok biztosítása alóli mentesülés szempontjából azonban nincs jelentősége, hiszen a vállalkozó oldaláról, nem merül fel olyan kötelezettség, hogy az ügyfelek fogyasztói mivoltáról informálódni kell.²⁷ A vállalkozó a gyakorlatban úgy próbál szabadulni kötelezettségétől, hogy magánszemélyként jelenik meg a virtuális térben. Erről bővebben a következőfejezetben lesz szó.

b) Vállalkozói oldal

Arra a kérdésre, hogy hol húzható meg a határvonal vállalkozó és egyszerű magánszemély között, vagy éppen a vállalkozó és a fogyasztó között az irányelv nem ad konkrét választ.

Kérdés, hogy terheli-e a vállalkozást a fogyasztóvédelmi jogok biztosításának kötelezettsége abban az esetben, ha az minimális gazdasági tevékenységet végez? Gondolok itt például azon önálló tevékenységet végző személyekre, akiknek üzleti tevékenysége és ebből származó bevétele nem jelentős. Ha személyi jövedelemadóról szóló 1995. évi CXVII. törvény (a továbbiakban: Szja.) analógiáját vesszük alapul, az önálló tevékenységet végzők biztosítani kellene ezt a mentesülési lehetőséget. Az Szja. ugyanis kimondja, hogy ha a magánszemély²⁸ ingó vagyontárgyak átruházására tekintettel szerzett bevétele az adóév elejétől számítva a 600 ezer forintot nem haladja meg, úgy arra tekintettel a jövedelmet nem kell megállapítani. Véleményem szerint a fogyasztói jogok biztosításának lehetősége nagymértékben függ egy vállalkozás anyagi helyzetétől, bevételeitől, így a fentebb említett esetben kevésbé szigorú szabályok alkalmazása megengedett lehet.

Ugyancsak kérdéseket vethet fel az a szituáció, melyben egy meghatározott személy az egyik oldalon fogyasztóként szerepel, a másik oldalon pedig eladóként. Vegyünk egy kézzelfogható példát. A vásárló egy webshopon keresztül jut hozzá kis értékű termékekhez, majd azokat, vagy azok egy részét egy másik felületen adja tovább. Az új szabályozás a szolgáltatás

²⁵ BALOGH Zsolt György: *Jogügyletek a hálózaton: az elektronikus kereskedelem*, Jura, 2000. 66

²⁶ Bár a cselekvőképességet nem csupán az életkor határozza meg, így ebben az esetben is hiányosságok tapasztalhatók.

²⁷ *Fernabsatzgeschäft, Verbraucher, Widerrufsbelehrung, Überschrift/ „Überschrift zur Widerrufsbelehrung”, Entscheidungen zum Wirtschaftsrecht*, 2012, 28. évf. 17. sz. 551

²⁸ Kivéve, ha a bevételt egyéni vállalkozóként szerzi meg.

végfogyasztójáról tesz említést, azonban arra nincs tekintettel, hogy adott esetben a vevő „célzott személye lehet a szolgáltatásnak, de nem annak végfelhasználója. Az esetek többségében éppen közvetítője az elektronikus szolgáltatásnak.”²⁹ Mennyiben illeti tehát védelem azt a fogyasztót, akit üzleti célok motiválnak a fogyasztói szerződés megkötésekor, illetve mikor köteles ő maga a fogyasztói jogok biztosítására?

A válasz megadásakor figyelemmel kell lenni arra, hogy a fogyasztót meghatározott szerződés tekintetében illetik a védelmet szolgáló jogok, tehát mivel két külön szerződésről beszélünk, így az első esetben fogyasztóként, a második esetben pedig egyszerű magánszemélyként, eladóként kellene meghatároznunk. Az első szerződés tekintetében a vásárló részére biztosítani kell a védelmet akkor ha *saját szakmájuk, üzleti tevékenységük vagy foglalkozásuk körén kívül eső területen járnak el. Kettős célú szerződések esetében azonban, amelyeknél a szerződést részben a személy szakmájába tartozó, részben pedig azon kívül eső célból kötik, és a kereskedési cél annyira korlátozott, hogy a teljesítés egésze szempontjából nem elsődleges, az adott személy szintén fogyasztónak tekintendő.*³⁰ Az irányelv tehát részben megválaszolja a problémát, viszont, mint az a fentiekből kiderül, a kis-, közép vállalkozások tekintetében nem foglal határozottan állást. A védelem kiterjesztését nem teszi kötelezővé, azonban a lehetőségét megadja a tagállamoknak.

A második szerződés, tehát a közvetítő és a végfogyasztó közötti szerződések esetén a legfontosabb kérdés az, hogy a fogyasztó kitől vásárol. Ugyanis „A (...) fokozott védelem nem terjed ki a természetes személyek (magánszemélyek) között létrejött szerződésekre, mivel azok nem minősülnek fogyasztói jogviszonynak.”³¹ De hogyan húzható meg a határvonal egy egyszerű magánszemély és egy fogyasztó között? Ez az a kérdés, amire az irányelv nem ad választ, így a megoldást a gyakorlatban kell keresni.

A vállalkozó által üzemeltetett webáruházak esetén (mint például T-mobile webshop, Nike store) nem merül fel az a probléma, hogy a fogyasztó esetleg magánszeméllyel köt szerződést. Azon webáruházak esetén azonban, melyek közvetítőként működnek (Pl: eBay, Vatera) már probléma lehet a magánszemély és a vállalkozó elkülönítése. Az eladó regisztrálhat eleve vállalkozóként.³² A magánszemélyek számára is nyitva áll a lehetőség, hogy webáruházak oldalán eladóként regisztráljanak. Az eBay például lehetővé teszi az úgynevezett eBay Store-on keresztüli eladást, ahol a magánszemélyek egy helyen tudják felsorakoztatni eladásra szánt

²⁹ DR. MILASSIN László: *Az elektronikus kereskedelem jogi problémái, különös tekintettel az Európai Unió idevonatkozó jogalkotására*, Magyar Jog, 2001. 48. évf. 6. sz. 367

³⁰ 2011/83/EU Irányelv, (17) preambulumbekkezdés

³¹ DR. MORVAI György: *Az elektronikus kereskedelem térhódítása, jelenségek, tendenciák, konfliktusok, megoldások*, Fogyasztóvédelmi szemle, 2009. 3. évf. 4. sz. 92

³² Ekkor jóval szigorúbb szabályoknak kell megfelelni.

termékeiket. A problémát az jelenti, ha a magánszemélyként regisztrált eladó tulajdonképpen vállalkozói tevékenységet végez, tehát *kereskedelmi (...) tevékenységével összefüggő célok érdekében jár el.*³³

A következő német jogeset³⁴ válaszul szolgálhat erre a kérdésre. A tényállás szerint az alperes az eBay webhelyen egy használt gépjárművet szerzett meg. (A felperes a gépjárművet egyébként egy aukcióban hirdette, melynek jogi megítélését a későbbiekben fogom elemezni.) A felperes eladóként és vevőként is regisztrált az oldalon, ún. *PowerSeller* megjelölést használt, emellett három fiókot használt összesen 418 értékesítéssel. Az említett autó mellett további hármat is elárverezett. Az alperesnek az áru kipróbálására nem volt lehetősége, mivel a felperes a megtekintést és a próbautat is megtagadta. Miután a felperes írásban felszólította az alperest a gépjármű átvételére és a vételár kifizetésére, az alperes visszalépett a szerződéstől, melyet azzal indokolt, hogy az eszközt nem a szerződésben leírt állapotban találta. Abban az esetben, ha a távközlési eszköz útján létrejött szerződés vállalkozó és fogyasztó között jön létre, a fogyasztót megilleti az indoklás nélküli elállás joga. Erre tekintettel a német bíróság megvizsgálta, hogy az eladó vállalkozónak tekinthető-e.³⁵ A vállalkozó kereskedelmi tevékenységet végez, mely egy tervszerű, bizonyos ideig fennálló, önálló vagy gazdasági tevékenység, amely a külvilágban megjelenik. A nyereség elérésének céljától és a tevékenység megkezdésétől nem függ döntően. Többnyire minden olyan magatartás kereskedelmi tevékenység, mely valamilyen gazdasági tartalmú tevékenységet feltételez. Ez a magatartás objektív minőségétől függ. A látszat alapján a felperes eljárása egy tervszerű magatartás volt. Nagyszámú jogügyletet bonyolított le az eBay oldalon.³⁶ Egy két éves és hét hónapos időintervallumban 252 jogügyletet kötött, melyekben eladóként szerepel. Ez persze önmagában még nem feltétlenül kereskedelmi tevékenység. Ehhez hozzá jön az is, hogy a felperes „PowerSeller” megjelölést viselt. Ez csak akkor lehetséges, ha különösen sok árut ad el, vagy magas kereskedelmi tevékenységet tud felmutatni.³⁷ A felperes ezt a megnevezést saját akaratából használta, így azt a látszatot keltette, hogy profi eladó.³⁸ Nem maradhat figyelmen kívül az a tény sem, hogy a felperes három autót adott el rövid idő alatt,

³³ 2011/83/EU irányelv, 1. fejezet, 2. cikk, 2. bekezdés

³⁴ LG Mainz, Urteil vom 6.7.2005, 3 O 185/04

³⁵ WINTER, Ralf: Ebay-Auktion, „ProfiSeller” als Unternehmer, Anscheinbeweis, Widerruf, Verbraucher und recht, 2005. 20. évf. 11. sz. 427

³⁶ Bár az is igaz, hogy az, aki rendszeresen és tartósan kínál árut egy weblapon, nem feltétlenül tartósan és tervszerűen teszi. A privát üzletek lebonyolítása az interneten a fiatalabb lakosság körében rendkívül elterjedt.

³⁷ Legalább 100 értékesítési pontot kell felmutatni és ennek 98%-a pozitív kell, hogy legyen.

³⁸ Ezt további két jogeset is alátámasztja, az *AG Radolfzell NJW 2004, 3342 Teuber/Melber*, valamint az *MDR 2004, 186; Mankowski, VuR 2004, 79*

mely szintén a kereskedelmi tevékenységet támasztja alá. Végül, a felperes vállalkozói státuszát támasztotta alá az is, hogy árverési feltételeket kötött ki, melyek szerint a nem határidőben történő átvétel esetén kötbért helyezett kilátásba. A felperes arra hivatkozott, hogy kizárólag olyan személyes tárgyakat adott el, melyekre már nem volt szüksége. Ezt az érvelést a bíróság azonban nem fogadta el, így a felperes peresztes lett.³⁹

Látható tehát, hogy az eladott áruk mennyisége, az eladó megjelölése, de még a szerződéskötési feltételek is hatással lehetnek a vállalkozói minőség megítélésére. Ez azonban összetett feladat, így az irányelvtől nem várható el, hogy mindenre kiterjedő vállalkozói fogalmat határozzon meg. A vállalkozói státusz meghatározása –a fentihez hasonló problémás esetekben– véleményem szerint a gyakorlatban kell, hogy teljesüljön. A felületet biztosító honlap üzemeltetőjének kell –szabályok kialakításával, ill. ellenőrzésekkel– gátat szabnia a visszaéléseknek.

3. Online árverések

A távértékesítési irányelvvel kapcsolatban felmerült jogalkotói dilemma az aukciók megjelenéséhez köthető. A korábbi „távértékesítési irányelv, ami még az elektronikus kereskedelem legutóbbi növekedési hulláma előtt készült, lehetővé tette a tagállamoknak, hogy az árverést kivegyék az irányelv hatálya alól.⁴⁰ Mint a nemzeti jogszabályok értékelése megmutatta, az, hogy a tagállamok különbözőképpen használják ezt a szabályozási alternatívát, a piac szétagoltságát okozza, és ahhoz vezetett, hogy megnövekedett a fogyasztói panaszok száma az internetes árveréssel kapcsolatban.”⁴¹ Márpedig az online árverés jelenleg igen elterjedt szerződéskötési mód,⁴² melynek lényege, hogy az árut vagy szolgáltatást egy online aukciós platform segítségével az szerzi meg, aki a legmagasabb árat kínálja érte. Ez a lehetőség mindkét fél számára kedvező feltételeket nyújthat, persze az érdekeik ellentétesek. Hiszen az eladó arra törekszik, hogy a lehető legmagasabb áron keljen el az általa licitre bocsátott termék, míg a fogyasztó olcsón szeretne hozzájutni az áruhoz. Ha ajánlata mellé egy fix áras⁴³ opciót is rendelkezésre bocsát, úgy a vásárló anélkül juthat hozzá

³⁹ WINTER, 427

⁴⁰ Zöld Könyv a fogyasztóvédelmi joganyag átvilágításáról

⁴¹ HAJNAL Zsolt: *A fogyasztóvédelem új kihívásai, az elektronikus kereskedelmi szolgáltatások piacán*, Nemzeti Érdek, 2010. 4. évf. 14. sz. 57

⁴² Az ebay felületén 2014-ben 69,1 millió online aukció lebonyolítására került sor. Ez a szám Angliában 45,2 millió, Ausztriában 50,38 millió, Lengyelországban pedig 25,9 millió volt a www.de.statista.com szerint. Magyarországon a legnagyobb aukciós portálok a Vatera és a Tesz Vesz. Mindkét piacon naponta 80-90 ezer aukciót indítanak. (<http://www.digibiz.hu/teszvesz-es-vatera-latogatottsag-es-arbevétel-a-fejlesztésekben/20100406>)

⁴³ Az eBay oldalán ilyen a „Sofort Kaufen” ill. a „buy it now” opció

a kiszemelt termékhez, hogy a meghatározott idő lejártára várnia kellene.⁴⁴ Az aukció lejártakor a szerződés automatikusan létrejön a licitre bocsátó és a legmagasabb árat kínáló fogyasztó között. Az online aukciókkal kapcsolatban tehát láthatóan kialakult egy felhasználói gyakorlat. Az irányelvi szabályozás ugyanakkor adós maradt annak rendezésével, hogy a fogyasztói jogvédelem határai kiterjeszthetők-e az online aukciós ügyletekre, annak ellenére, hogy az irányelv értelmében az árverések kívül esnek az irányelv hatályán.⁴⁵

A probléma sajátosan merül föl, mert amennyiben az online licit nem tartozik az irányelv hatálya alá, úgy a fogyasztók legfontosabb jogosultságuktól, az elállási jog gyakorlásától esnek el. Nem világos, miért illetné a fogyasztókat kevesebb védelem, ha az adásvételi szerződés a vállalkozóval különös módon, esetleg éppen online árverés útján jön létre.⁴⁶ Hiszen az esetben is fennáll a távértékesítés deficitje, vagyis a fogyasztó a szerződéskötés előtt az árut nem tudja egy áruházban szemügyre venni és a hagyományos vásárlási szituációban meghozni az üzleti döntést.

A magyar szabályozás az árveréseket kivételként szerepeltette, így az online aukciós oldalak hazai térnyerésével szembesülnie kellett a fogyasztóvédelmi kockázatokkal. Problémaként jelentkezett az is, hogy az online aukciók fogalmi meghatározása nehezen illeszthető bele a magyar jogrendszerbe, mivel nálunk nincs ilyen tulajdonszerzési mód.⁴⁷ A hagyományos árverés szabályainak analógiájával történő alkalmazása pedig a két jogügylet eltérő sajátosságai miatt erősen „sántított” volna.

A felek ismeretlensége, ellenőrizhetetlensége továbbra is a fogyasztó vállalkozó közötti jogviszony rekonstruálhatatlanságát eredményezte. Bár az aukciókat tulajdonságuk alapján távollevők között kötött fogyasztói szerződéseknek mondhatnánk, mégsem került sor a jogvédelem kiterjesztésére, ugyanis a korábbi kormányrendelet egyértelműen kizárta hatálya alól. Így a szerződések megkötésére, a tájékoztatásra,⁴⁸ valamint a fogyasztóvédelmi többletjogosítványok alkalmazására nem kerülhet sor.⁴⁹

⁴⁴ Ebben az esetben az eladó általában a várható végső ajánlatnál magasabb összeg megadására törekszik.

⁴⁵ METZGER, Lukas: *Die Umsetzung europäischer Richtlinie in Deutschland und Großbritannien am Beispiel der Fernabsatzrichtlinie*, Dunker & Humblot, Berlin 2012. 213

⁴⁶ HÖRMANN, 199

⁴⁷ A Ptk. mindössze hatósági vagy végrehajtási árverést említ. A német joggyakorlat az árverésekkel kapcsolatos jogesetek kapcsán következetesen adásvételi szerződést (*Kaufvertrag*) említ. Az aukció lejártakor tehát a felek között adásvételi szerződés jött létre.

⁴⁸ A korábbi német jog nem a távértékesítési szerződések köréből emelte ki az árveréseket, csupán az elállási jog kivételeként említette, a tájékoztatási kötelezettség így megmaradt.

⁴⁹ HAJNAL, 61

Példaértékű lehet a német megoldás, amely mély dogmatikai megalapozottság révén, a két jogügylet differentia specificainak összevetése révén oldotta fel a kérdést. Az irányelv hatálya alól kizárt aukciót a BGB (Bürgerliches Gesetzbuch) 156.§-val azonosította, amely szerint az árverésnél a szerződés a leütéssel jön létre.⁵⁰ A leütés egy személy akaratnyilatkozata, amely nem a letelt időtől függ és nem automatikusan egy meghatározott időtartam lejárta után köttetik meg a szerződés.⁵¹ A német joggyakorlat tehát már az irányelvet megelőzően is különbséget tett a nyilvános és az online árverések között. A kizárás így nyilvános árverésekre és nem az internetes licitekre vonatkozott. Egy eBay aukciót tehát ezek alapján nem a BGB 156.§ szerint kell értelmezni, így az elállási jog nem kizárt.⁵²

a) Pontos fogalom meghatározás, mint problémamegoldás

A hiányosságokra, a fogalmi zavarokra, valamint a fogyasztói igényekre reagálva az új irányelv megpróbál megoldást találni a kialakult helyzetre, ezt pedig a következőképpen teszi. Az elállási jog alóli kivételek körében *nyilvános árverést* említ. A nyilvános árverés alatt, az irányelv azokat az eladási módokat nevezi meg, ahol a kereskedők, a fogyasztók személyesen jelen vannak, erre megvan a lehetőségük, vagy a lehetőségük erre biztosítva van. Árukat és szolgáltatásokat kínálnak, konkuráló ajánlatokon alapuló átlátható eljárás, melyet az árverező vezet, és a lecsapásnál a legtöbbet ajánló az áru vagy a szolgáltatás átvételére köteles.⁵³ Kifejezetten utal arra, hogy *az irányelv alkalmazásában nem minősülhet nyilvános árverésnek a fogyasztók és a kereskedők rendelkezésére álló árverési célú online platformok használata*.⁵⁴ Tehát ezzel a fogalom meghatározással eltörli annak lehetőségét, hogy az eladók a kivételekre hivatkozva ne biztosítsanak fogyasztói jogokat a vásárló számára. A fogyasztók eszerint azonos módon jogosultak a védelemre, ebben az esetben is, mint ahogyan jogosultak a többi távollévők közötti szerződéstípusnál. A német gyakorlat jutott érvényre, mely az aukciók esetén is védte a fogyasztók jogait.⁵⁵ Már csak azért is kellett kiterjeszteni a védelmet az így megkötött szerződésekre is, mert a két módon kínált áruk, vagyis az általánosan, illetve

⁵⁰ §156 BGB Vertragsschluss bei Versteigerung. Bei einer Versteigerung kommt der Vertrag erst durch den Zuschlag zustande. (...)

⁵¹ METZGER, 215

⁵² LG Mainz, Urteil vom 6.7.2005, 3 O 185/04; BGH, Urteil v. 3. 11. 2004- VIII ZR 375/03 (LG Traunstein); OLG Oldenburg, Urteil vom 28.7.2005, 8 U 93/05 (LG Osnabrück)

⁵³ HÖRMANN, 198

⁵⁴ 2011/83/EU Irányelv (24) preambulumbekzdés

⁵⁵ SCHMIDT-KASSEL, Fabian- BRÖNNEKE, Tobias: Das Widerrufsrecht bei Fernabsatz- und Haustürgeschäften- Neuerungen das Gesetz zur Umsetzung der Verbraucherrichtlinie, Verbraucher und Recht, 2013. 28. évf, 12. sz. 450

az árverés útján meghirdetett termékek, egymás mellett vannak az online felületen. Elég, ha a *fix áras* lehetőségre gondolunk.⁵⁶

A fix áras (*villámáras*) vásárlás az aukciókhoz szorosan kapcsolódik, így általában ugyanazt a szabályt alkalmazzák rá, mint az árverések esetében. Ha azonban jobban megvizsgáljuk, egy éles határvonallal jól elkülöníthető a két ügylet. A fix áras vásárlás esetében nincs meg a fogyasztók versenyeztetésének eleme, itt szimplán, egy elektronikus úton kötött adásvételről van szó. Az új szabályozás természetesen, ahogy az online aukciók, úgy a fix áras vásárlás esetére is biztosítja a védelmet.

Pozitív hozadéka az előírások közös szabályozásának, hogy minden eladási forma esetén az elállási jog érvényesül. Jogpolitikailag kérdéses ugyanis, az olyan közvetítés a kivételek esetei között, mintha mind más, önálló szerződéstípus lenne. Kifejezetten dicsérendő az, hogy az irányelv tipikusan távollévők közötti szerződéstípusokhoz tartozó információs deficitet megszüntette, az elállási jog kiegyensúlyozása, fogalmi értelmezése által az internetes aukciókra való kiterjesztéssel.⁵⁷

A tagállamok így az árverés fogalmát az irányelv kivételei között döntően interpretálták és jogszabályba iktatták, így Európa szerte a klasszikus internet-aukciókhoz elállási jogot párosították. Az a tény azonban, hogy a tagállamok belső jogukba ültették az irányelvet, sajnos nem jelenti a fogyasztóvédelmi garanciák maradéktalan érvényesülését.

A magyar gyakorlat azt mutatja, hogy –bár az irányelv hatályba lépett– a vállalkozók több esetben még mindig a korábbi szabályozásnak megfelelően járnak el. Az egyik legnépszerűbb magyar oldal, a Vatera szabályzata a következőket mondja: *A leadott licit, vagy érvényes ajánlat csak mindkét fél beleegyezésével és a Vatera által távolítható el és kizárólag aktív, még be nem fejeződött aukció esetében. A licittörlésre a Vatera nem kötelezhető annak végrehajtása csak lehetőség, kivételes és indokolt esetekben. Az aukció lezárását követően a szerződéskötés automatikusan létrejön, és a szerződésben foglaltakat mind a vevő, mind az eladó köteles teljesíteni és betartani, vagyis az eladó köteles a felkínált terméket a kialakult áron a vevőnek eladni, a vevő pedig köteles a terméket ezen az áron megvenni.*⁵⁸ Sajnos ez nem egyedi eset, legtöbbször azok az oldalak, melyek online árveréseknek biztosítanak helyet, nem említik meg a licit nyertesének elállási jogát, sőt több

⁵⁶ HÖRMANN, 199

⁵⁷ SCHMIDT-KASSEL- BRÖNNEKE, 450

⁵⁸ http://img.vatera.hu/license/bsz_main.html Vatera- Általános szerződési feltételek, 3/11.

esetben kifejezetten kizárják.⁵⁹ A Nemzeti Fogyasztóvédelmi Hatóság honlapján is arról értesülhetünk, hogy amennyiben internetes aukció keretében szerzünk terméket, úgy elállási jogunkkal nem élhetünk. A magyarázat szerint „az árverés is egy speciális, spekulatív jellegű szerencseszerződés, amely értelmét vesztené, ha a „leütési ár” megfizetése után mégis meggondolhatnánk magunkat.”⁶⁰ A fix áras opciókat viszont –helyesen– az általános távértékesítési szerződésekhez hasonlítja.

Az irányelv szabályainak ilyenfajta sajátos értelmezése szembemegy annak céljával a fogyasztók magas szintű védelmével. Hiába állapít meg az uniós szintű jogszabály egységes követelményrendszert, ha a tagállamok más értelmezést preferálnak. Az eltérő joggyakorlat pedig a határon átnyúló ügyletek útjába állhat.

3. A tisztességtelenség jelenléte a távértékesítési szerződésekben a fogyasztói bizalom kialakulásának gátja

Ami jogszabályszerű az nem lehet tisztességtelen. A távértékesítés, mint üzleti forma előnyei sok vállalkozást ösztönöznek ilyen módon történő kereskedelemre, ugyanakkor a piaci előnyök ellentételezésekként viselendő terhek, amelyek a fogyasztót megillető többletjogosultságokból adódnak, már nem ennyire vonzóak, így azok elkerülésére irányuló próbálkozásokkal gyakran találkozunk a jogalkalmazásban.⁶¹ A gyakorlati tapasztalatok ugyan azt mutatják, hogy a vállalkozások, az on-line üzleti környezet jogkövető magatartása sokat javult, az Internetes kereskedelemben a jogbiztonság –s ezáltal a fogyasztói bizalom– is emelkedett, a vállalkozások jelentős része azonban a vonatkozó jogszabályok nem kellő ismerete vagy részben figyelmen kívül hagyása mellett köt nap mint nap szerződéseket.⁶² A fogyasztókat⁶³ védő jogszabályok megalkotása tehát csak egy része a fogyasztóvédelem valódi érvényesülésének, a másik részét a vállalkozók önkéntes jogkövető magatartása adja.

⁵⁹ A licitajram.hu oldal például a következőket köti ki: *A licit lezárásával a szerződés automatikusan létrejön, és a szerződésben foglaltakat mind a vevő /Ön/, mind az eladó köteles teljesíteni és betartani, vagyis az eladó köteles a felkínált árut az kialakult áron a vevőnek eladni, a vevő pedig köteles a terméket/szolgáltatást ezen az áron megvenni. Ön, mint vevő, az adásvételtől semmilyen okból és formában nem állhat el.*

⁶⁰ <http://www.nfh.hu/node/2710>

⁶¹ Lásd a témához bővebben: OSZTOVITS András: *Lehet-e érvényes az a szerződési feltétel ami tisztességtelen?* Fogyasztóvédelmi szemle, 2009. 3. évf. 4. sz. 59-64; OSZTOVITS András: *Az általános szerződési feltételek a fogyasztói szerződésekben, a tisztességtelen szerződési feltételek megítélése*, Magyar fogyasztóvédelmi magánjog - európai kitekintéssel, (szerk.: Szikora Veronika), (A Fogyasztóvédők Magyarországi Egyesületének kiadványa), Center Print Nyomda, Debrecen, 2010. 53-70

⁶² VEREBICS János : *Szerződések az elektronikus kereskedelem körében és a fogyasztóvédelem*, Gazdaság és Jog, 2012. 20. évf. 12. sz. 3

⁶³ Természetesen ahhoz, hogy az őket védő szabályokra hivatkozhasanak, a fogyasztóknak is olyan magatartást kell tanúsítaniuk mely az előírásoknak megfelel. Az új rendelet külön csoportba sorolja a fogyasztók azon kötelezettségeit, melyeket elállási joguk gyakorlásakor teljesíteniük kell. Ezek közül a legfontosabb – természetesen azt követően, hogy a fogyasztó tájékoztatta a vállalkozót arról, hogy elállási jogával élni kíván– hogy késedelem nélkül, de legkésőbb az elállás közlését követő 14 napon belül visszaküldje az árut.

Jelen fejezetben átfogó képet kívánok nyújtani a távértékesítési szerződésekben alkalmazott leggyakoribb tisztességtelen vagy jogszabályba ütköző szerződési feltételekről, alkalmazott gyakorlatról, majd ezek fényében vizsgálom az új jogi szabályozás által nyújtott megoldásokat.

a) A felelősség kizárása a jogviszony egyoldalú megítélésével

Sajnálatos módon nem egyedi eset, hogy a vállalkozó a jogviszony természetének egyoldalú megítéléséhez folyamodik. A 17/1999. (II. 5.) Kormányrendelet a távollévők között kötött szerződésekről (továbbiakban: 17/1999. Korm. rendelet) mely, a 45/2014 Korm. rendelet⁶⁴ megelőzően rendelkezett a távértékesítésről, a következő fogalom meghatározást használta: *A rendelet hatálya arra a szerződésre terjed ki, amelyet fogyasztó és vállalkozás köt egymással (...) olyan módon, hogy a szerződés megkötése érdekében a vállalkozás kizárólag távközlő eszközt alkalmaz (távollévők között kötött szerződés).*⁶⁵ Ha a szerződés elektronikus úton (vagy más távközlési eszköz útján) létrejött a felek között –tehát a fogyasztó megrendelt egy terméket, a vállalkozás elfogadta azt és e megállapodás alapján bocsájta rendelkezésre az árut– úgy akkor sem hivatkozhat arra, hogy a szerződés nem távollévők között jött létre, ha a fogyasztó az árut személyesen az üzletben veszi át. Olyan példa is akad, mely során a vállalkozó arra hivatkozott, hogy a csomag átvételkor, az elismervény aláírásakor keletkezett a felek között a szerződés. Egyesek úgy érvelnek, hogy *ha (...) házhozszállítás esetén az utánvételes papírt aláírja a (fogyasztó), ezzel jön létre (...) az áruvásárlási szerződés.*⁶⁶ Az előbbihez hasonlóan ez az érvelés sem áll meg, hiszen bár a tényleges aláírásra átvételkor került sor, a szerződés már jóval korábban, elektronikus úton megkötött. Annak kikötése, hogy a szerződés a személyes átvétellel keletkezik tehát nem jogszerű. A bíróság álláspontja szerint a fenti kikötés *azért érvénytelen, mert a szerződés létrejöttére vonatkozó jogszabályi rendelkezésekkel ellentétes.(...)A jogszabályba ütköző szerződési feltétel nyilvánvalóan nem egyeztethető össze a szerződés rendeltetésével, ezért a jogszabályba ütköző kikötés tisztességtelensége minden további vizsgálódás nélkül megállapítható.*⁶⁷

A bíróság ugyancsak hivatkozik a régi Ptk azon szakaszára, mely szerint: *Tisztességtelen az általános szerződési feltétel, illetve a fogyasztói szerződésben egyedileg meg nem tárgyalt szerződési feltétel, ha a feleknek a szerződésből eredő jogait és kötelezettségeit a*

⁶⁴ A fogyasztó és a vállalkozás közötti szerződések részletes szabályairól szóló 45/2014. (II. 26.) Korm. rendelet

⁶⁵ 17/1999. Korm. rendelet 1.§ (1)

⁶⁶ Fővárosi Ítéltábla, 6. Pf. 21. 005/2006/6

⁶⁷ Fővárosi Ítéltábla, 6. Pf. 21. 005/2006/6

*jóhiszeműség és tisztesség követelményének megsértésével egyoldalúan és indokolatlanul a szerződési feltétel támasztójával szerződést kötő fél hátrányára állapítja meg.*⁶⁸

Hasonló a helyzet az alábbi kikötés esetében is, eszerint, *a telefonos rendelés nem számít kötelező érvényű ajánlattételnek, illetve távollévők között kötött szerződésnek*⁶⁹ Mind a jelenlegi, mind pedig a korábbi kormányrendelet, kimondja, hogy *távközlő eszköz bármely eszköz, amely alkalmas a felek távollétében - szerződés megkötése érdekében - szerződési nyilatkozat megtételére. Ilyen eszköz különösen a (...) telefon.*⁷⁰

Bár a jogviszony egyoldalú megállapítását, és az ezáltal történő felelősség elkerülést a bíróság a korábbi szabályozás alapján is jogellenesnek minősítette, a 45/2014. Korm. rendelet már pontosabb megfogalmazást használ: *A távollévők között kötött szerződés olyan fogyasztói szerződés, amelyet (...) távértékesítési rendszer keretében a felek egyidejű fizikai jelenléte nélkül úgy kötnek meg, hogy a szerződés megkötése érdekében a szerződő felek kizárólag távollévők közötti kommunikációt lehetővé tévő eszközt alkalmaznak.* Míg a korábbi szabályozás úgy fogalmazott, hogy a felek a szerződés megkötése érdekében távközlési eszközt alkalmaznak, az új szabályozás ezt kiegészíti azzal, hogy a szerződés megkötésére a felek távollétében kerül sor.

b) A tájékoztatás hiányosságai

A fogyasztó egyik legfontosabb jogosultsága a tájékoztatáshoz való jog. Már a 17/1999 Korm. rendelet is nyilvánvalóvá tette, hogy *a vállalkozás köteles a (...) legkésőbb a teljesítés időpontjában köteles a fogyasztó részére rendelkezésre bocsátani.*⁷¹ Erre tekintettel ellentétes volt a távollévők között kötött szerződések szabályai szerint az alábbi ÁSZF részlet: *Amennyiben a (...) megrendelés telefonon érkezik (...), akkor a szerződés ill. módosítás az igényelt szolgáltatás berendezésével létrejön. Ebben az esetben a szolgáltató a megrendelés teljesítését levélben visszaigazolja az előfizetőnek és a megrendeléskor már ismertetett szerződés feltételeket írásban is megküldi az előfizetőnek, de mindkét fél által aláírt szerződés nem készül.* A szerződés, a fenti jogesetekre tekintettel, természetesen nem a szolgáltatás berendezésével, hanem már hamarabb jön létre, így az igényelt szolgáltatás berendezése maga a teljesítés, ami a tájékoztatásra nyitva álló határidő vége. A bíróság, az ítélet meghozatalakor arra hivatkozott, hogy a rendelkezés kifejezetten ellentétes a 17/1999. Korm. rendelet 3. § (1)

⁶⁸ A Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény 209.§ (1)

⁶⁹ Fővárosi Ítéltábla, 6. Pf. 21. 005/2006/6

⁷⁰ 17/1999 Korm. rendelet 1.§ (5) bekezdés, 45/2014 Korm. rendelet 4.§ 10.

⁷¹ 17/1999 Korm. rendelet 3.§ (1) bekezdés. A 45/2014 Korm. rendelet visszaigazolás küldését teszi kötelezővé, mely szintén tartalmazza a tájékoztatást.

bekezdésével, amely előírja a szolgáltató írásbeli tájékoztatásának kötelezettségét.⁷²

A tájékoztatást nemcsak időben, hanem a valós tartalommal kell rendelkezésre bocsátani. A vállalkozás az alábbi esetben kizárta felelősségét arra, az esetre, ha a tájékoztatás pontatlanságokat tartalmazna. Az a kikötés, mely *forgalmazott áru ismertető leírásának esetleges pontatlanságáért felelősséget nem (...) vállal(...)* tisztességtelen, hiszen a korábbi tisztességtelen feltételekről szóló kormányrendelet⁷³ kimondta, *hogy tisztességtelennek kell tekinteni (...) azt a szerződési feltételt, amely kizárja vagy korlátozza a fogyasztó jogszabályon alapuló jogait a fogyasztóval szerződő fél szerződésszegése esetén.*⁷⁴ A bíróság emellett hivatkozott a 2001. évi CVIII. törvényre is, mely szerint: *a szolgáltató felel az általa rendelkezésre bocsátott, jogszabályba ütköző tartalmú információért.*⁷⁵ A kérdéses feltétel a vállalkozásnak az általa közzétett esetleges téves tartalmú, tehát jogszabálysértő áru ismertetésért való felelősségét hivatott kizárni, amivel az idézett jogszabályba ütközik.⁷⁶

c) A szerződéskötés feltételeinek önkényes megváltoztatása

A 18/1999. Korm. rendelet (ahogyan az új Ptk is) tisztességtelennek minősítette az olyan feltételt, mely lehetővé tette, *hogy a fogyasztóval szerződő fél a szerződést egyoldalúan, a szerződésben meghatározott alapos ok nélkül módosítsa, különösen, hogy a szerződésben megállapított pénzbeli ellenszolgáltatás mértékét megemelje, vagy lehetővé teszi, hogy a fogyasztóval szerződő fél a szerződést egyoldalúan, a szerződésben meghatározott alapos okkal módosítsa, ha ilyen esetben a fogyasztó nem jogosult a szerződéstől azonnali hatállyal elállni, vagy azt felmondani.*⁷⁷ A felek között létrejött szerződésben meg kell határozni az ellenértéket, amitől később a vállalkozó nem térhet el egyoldalúan. Az időpontok meghatározása tekintetében szintén nem lehet eltérést eszközölni a fogyasztó hátrányára (sőt az új szabályozás szerint az előnyére sem), ezért az alábbi kikötés szintén tisztességtelennek minősült: *A (...) Kft. szabadon megváltoztathat bármilyen árat, vagy határidőt. (...) Bármikor módosíthatja a vásárlás feltételeit, szabályait (...), értesítési és bárminemű kötelezettség nélkül arra nézve, hogy megindokolja a döntés helyességét, és az alperes nem vonható felelősségre, ha így tesz.*⁷⁸

Szerencsére a fenti jogesetekben látott jogsértések elkerülhetőek (de legalábbis

⁷² Fővárosi Bíróság Gazdasági Kollégiuma, Ügyszám: 11.G.41.161/2007/12.

⁷³ A fogyasztóval kötött szerződésben tisztességtelennek minősülő feltételekről szóló 18/1999 (III. 5.) Korm. rendelet (továbbiakban 18/1999. Korm. rendelet)

⁷⁴ 18/1999. Korm. rendelet 2.§ h), jelenleg a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény 6:104.§ (2) bekezdés h) szabályozza

⁷⁵ Az elektronikus kereskedelmi szolgáltatások, valamint az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások egyes kérdéseiről szóló 2001. évi CVIII. törvény 7.§ (1) bekezdés

⁷⁶ Fővárosi Ítéltábla, 6. Pf. 21. 005/2006/6

⁷⁷ 18/1999. Korm. rendelet 2.§ d)

⁷⁸ Fővárosi Ítéltábla, 6. Pf. 21. 005/2006/6

kiküszöbölhetőek) a jogszabályok megfelelő ismeretével. A vállalkozóknak fel kell ismerni azt, hogy a távollévők között kötött ügyletekre vonatkozó szabályok betartása nemcsak a fogyasztó érdeke. Hiszen a fogyasztó elégedettsége és az elektronikus kereskedelembe vetett bizalma a vállalkozók működését is elősegíti. A jogszabályok betartására való hajlandóság erősödik, azt ne felejtsük el, hogy „az elektronikus kereskedelemre vonatkozó jogszabályok meglehetősen részletekbe menő rendelkezéseket írnak elő, melyek aprólékos jogismeretet és tudatos jogkövetést kívánnak meg a webshopokat üzemeltető szolgáltatóktól (...) így egyet kell értenünk azzal, hogy a bonyolult, igen sok alkalommal módosított szabályozási környezet valóban megnehezíti a jogkövető magatartás.”⁷⁹

⁷⁹ VEREBICS, 4

IV. Minőségi fogyasztóvédelem a határon átnyúló távértékesítésben: összehasonlító elemzés

Az uniós jogalkotás célja az új irányelv megalkotásával a fogyasztóvédelem magas színvonalának biztosítása, valamint a határon átnyúló ügyletek fellendítése volt. A két cél egymással összefonódik. Azzal, hogy az irányelv egységesen magas színvonalon biztosítja a fogyasztói jogokat minden tagállamban, lehetővé teszi azt, hogy a fogyasztók nyugodt szívvel rendeljenek terméket, illetve szolgáltatást másik tagállamból.

Az internetes tömegmédia és az általa lehetővé tett kereskedelem a vállalkozók és a fogyasztók részére is jelentős lehetőségeket nyújt, különösen költségcsökkentés szempontjából. Ezek az előnyök a kommunikáció és az információcsere meglehetősen leegyszerűsödött lehetőségeire, és így a fogyasztó és a vállalkozó közötti távolság lerövidülésére vezethetők vissza, ami a határon átnyúló tranzakciók szempontjából, óriási könnyebbséget jelent.⁸⁰ A határon átnyúló fogyasztó és vállalkozó között kötött ügyletek tekintetében a fogyasztói bizalom erősítése rendkívül fontos. Bizonyos szempontok, úgy, mint a vállalkozó által biztosított nyelv, illetve a jogi szabályozás ezt nagymértékben elősegíthetik.

1. Maximum jogharmonizáció az egységes belső piac megteremtése érdekében

Az elektronikus kereskedelemben rejlő veszélyek miatt a fogyasztók és a vállalkozások részéről is bizalmatlanságot, tartózkodást tapasztalhatunk, „ezért az EU egészében a fogyasztóvédelem magas szintjének biztosításával, elő kell segíteni, hogy a fogyasztók bízzanak a belső piacban (...). Azt is biztosítani kell, hogy a vállalkozások, nem utolsósorban a kis és középvállalkozások; kihasználhassák a kiszámíthatóbb szabályozási környezet és egyszerűbb közösségi szabályok előnyeit (...).”⁸¹ Az Európai Unió területén létrejöhetne a legnagyobb belső piac. A valóságban azonban még egy erős széttöredezettség jellemző, 28 kisebb piacot számolhatunk. Az online kereskedelem azonban rendkívül erős eszköz az egységes belső piac fejlesztésére illetve az akadályok áthidalására.

A korábbi irányelv, hasonlóan a többi fogyasztóvédelmi irányelvhez, minimumkövetelmények meghatározására törekedett. Ezzel szemben az új főszabály szerint nem enged eltérést. *Ha ez az irányelv másként nem rendelkezik, a tagállamok nem tarthatnak fenn és nem vezethetnek be nemzeti jogukba az ebben az irányelvben megállapított*

⁸⁰ HÖRMANN, 261

⁸¹ HAJNAL, 55

*rendelkezésektől eltérő – ideértve az eltérő szintű fogyasztóvédelmet biztosító szigorúbb vagy kevésbé szigorú – rendelkezéseket.*⁸² Megszűnik tehát a klaudikáló kógencia, a fogyasztó javára sem lehet a továbbiakban eltérni.⁸³ Azt gondolhatnánk, hogy ez lerontja a fogyasztók részére biztosított, eddig kiépített védelmet, de ha jobban megvizsgáljuk az irányelv rendelkezéseit, láthatjuk, hogy amellet, hogy a fogyasztók jogait továbbra is magas szinten védi, már a vállalkozók érdekeire is tekintettel van.

A fogyasztó részére biztosított jogok –tehát az elálláshoz, illetve a tájékoztatáshoz való jog– tekintetében az irányelv teljes harmonizációra törekszik.

a.) Túláradt tájékoztatás a fogyasztók védelmében

A vállalkozások információszolgáltatási kötelezettsége a fogyasztóvédelem első pillére a távollévők közötti kereskedelemben. (...) Az általános tájékoztatási kötelezettség mellett – mely a termék lényeges tulajdonságait, a vállalkozó személyét, az árat, valamint a szerződés tárgyát érintő kiegészítő rendelkezésekre vonatkoznak– speciális információszolgáltatási kötelezettség is megjelenik.⁸⁴ Ilyen speciális információknak tekinthetők többek között az elállási jogot, a visszaküldés költségeit, a panaszkezelést valamint vitarendezést szabályozó rendelkezések. Azon dolgok köre, amelyről a vállalkozónak a fogyasztót tájékoztatnia kell, lényegesen nőtt. Ez azonban, meglátásom szerint nem fog ahhoz vezetni, hogy a fogyasztók tájékozottabbak lesznek, vagy könnyebben fognak boldogulni az elektronikus szerződések megkötésekor. Sőt, a tájékoztató terjedelmének növekedése, adott esetben azt is eredményezheti, hogy a fogyasztó még csak át sem futja a részére megküldött anyagot.

Mindazonáltal nem szabad figyelmen kívül hagyni azt a tényt, hogy a fogyasztóvédelem szükségessége „a vállalkozó és a fogyasztó anyagi ereje közötti jelentős különbségből, másfelől a vállalkozó információs előnyéből eredhet.”⁸⁵ Ez utóbbi kiküszöbölésére írja elő a jogalkotó a teljes körű tájékoztatási kötelezettséget. Az eladó ennek megfelelően „az előzőekben meghatározott tájékoztatási kötelezettségének egyértelműen, közérthetően és pontosan, az igénybe vett távközlő eszköznek megfelelő módon köteles eleget tenni.”⁸⁶

A tájékoztatásnak, a fogyasztók szempontjából fontos, panaszkezelési, ill. jogorvoslati módokat is tartalmaznia kell. Ehhez kapcsolódóan érdemes megemlíteni az alternatív, illetve

⁸² 2011/83/EU irányelv 4. cikk

⁸³ Az továbbra is áll, hogy a fogyasztó nem mondhat le érvényesen jogairól.

⁸⁴ SCHAUER, Martin , 110

⁸⁵ DR. BÁRDOS Péter- DR. MENYHÁRD Attila: *Kereskedelmi jog*, HVG Orac, Budapest, 2008. 110

⁸⁶ DR. SÁNDOR István, 134

az online vitarendezés fogalmait.⁸⁷ A polgári és kereskedelmi ügyekben végzett közvetítés szempontjairól szóló 2008/52/EK irányelv foglalkozik azokkal az esetekkel is, amelyekben a felek különböző tagállamban vannak, így a határon átvágó szerződések körében felmerülő vitás kérdések megoldásához is segítséget nyújt. Mivel a mediációs eljárások méltatlanul kevés figyelmet kapnak, szükséges az alternatív, illetve az online viták támogatása, egy gyors, rugalmas és olcsó megoldás kialakításával.⁸⁸

A tájékoztatás nemcsak az áru, illetve a szolgáltatás lényeges tulajdonságait tartalmazza, hanem a fogyasztók jogaira is kiterjed. Ebből értesül a fogyasztó többek között elállási jogáról, melyről a következő alfejezetben lesz szó.

b) Egységes elállási jog

Az elállási jog indokát az egyensúlytalan helyzet mellett az adja, hogy a távollévők között létrejött szerződések az üzletben megkötött ügyletekhez képest teljesen más vásárlási szituációt képviselnek, míg a személyesen megvásárolt áru esetén a fogyasztónak lehetősége van például megvizsgálni, kipróbálni az árut, addig a távollévők között létrejött szerződések esetén ilyen lehetőség nem adódik.⁸⁹ „A fogyasztót megillető elállás joga szinte teljes mértékben áthárítja a szerződés kockázatait a vállalkozóra.”⁹⁰ A korábbi irányelv szerint a tagállamoknak minimum hét munkanapot kellett az elállási jog gyakorlására biztosítani. Arra az esetre, ha vállalkozás tájékoztatási kötelezettségének nem tett eleget, az irányelv 3 hónapos határidőt állapít meg. Ezt a megoldást követi az új irányelv is –hozzáteszem– a határidőket lényegesen megemelve.⁹¹

Az elállási jog biztosításának egyik oka az, hogy a fogyasztónak nincs lehetősége a termék kipróbálására, megismerésére, úgy a fogyasztó részére a megismeréshez szükséges időt kell biztosítani. Azonban a kérdés, hogy mennyi az az időtartam, ami egy termék megismeréséhez elegendő? Bizonyos esetben a 14 napos határidő kevésnek bizonyulhat (pl. elektronikus termékek vásárlása esetén), más esetben túl hosszú lehet és a fogyasztók részéről visszaélésre

⁸⁷ ADR: alternative dispute resolution, ODR: online dispute resolution

⁸⁸ SERBU, Daniel Elias: „*Encouraging Cross-Border Mediation, ADR and ODR – National, European and international Perspectives*” – *Tagung zur grenzüberschreitenden Mediation, alternativen Streitbeilegung und Online-Streitbeilegung*, Zeitschrift für Europäisches Privatrecht, 2014. 22. évf. 1. sz. 200

⁸⁹ A témában bővebben lásd: Papp Tekla: *Távollévők közötti szerződések; csomagküldő kereskedelem*, in: *Magyar fogyasztóvédelmi magánjog – európai kitekintéssel* (szerk.: Szikora Veronika), A Fogyasztóvédelem Magyarországi Egyesületének kiadványa, Center Print Nyomda, Debrecen, 2010. 149-160.

⁹⁰ DR SÁNDOR István: *A magyar fogyasztóvédelmi jog*, Unió, Budapest, 2003 137

⁹¹ A jogalkotó minden tagállamban egységesen 14 napos elállási határidőt ír elő, mely –a tájékoztatási kötelezettség elmulasztása esetén– 12 hónapra emelkedik.

adhat lehetőséget.⁹² Termékenként más és más elállási idő megállapítására azonban nincs lehetőség, ezért az irányelv a következőképpen fogalmaz: *Néhány fogyasztó az árunak a jellege, tulajdonságai és működése megállapításához szükséges időtartamnál hosszabb használatát követően gyakorolja elállási jogát. Ebben az esetben a fogyasztó nem veszítheti el elállási jogát, azonban felelősséggel tartozik az áru esetleges értékcsökkenéséért.*⁹³ Az új irányelv tehát korlátokat állít az elállási jog gyakorlása elé, méghozzá úgy, hogy a kipróbáláshoz szükséges időt túllépő fogyasztót az ebből eredő károkért felelőssé teszi. De hogyan állapítható meg, hogy egy áru tulajdonságának megismeréséhez mennyi idő szükséges? Az irányelv erre azt a választ adja, hogy a fogyasztó csak olyan mértékben használhatja a terméket, amilyen mértékben ezt egy üzletben is megtehetné. Ez a szabályrészlet a fogyasztói visszaélések elkerülését és ezáltal, a vállalkozók érdekét hivatott szolgálni.⁹⁴

Az irányelv meghatározza azon termékek körét, melyekkel kapcsolatban az elállási jog nem gyakorolható. Az aukciók esetében már láthattuk, hogy a világos és pontos megfogalmazás a tagállamonként eltérő joggyakorlat kialakulásának megakadályozása miatt rendkívül fontos.

Az irányelv kizárja az elállási jog gyakorlását többek között a személygépkocsi-kölcsönzés⁹⁵ esetére, mely az Európai Bíróság *easyCar* ügyben⁹⁶ hozott döntésére vezethető vissza. Az *easyCar* társaság autók bérbeadásával foglalkozó vállalkozás, mely sofőr nélküli autókat biztosít a fogyasztók részére több tagállamban. Az autók lefoglalására kizárólag az interneten keresztül van lehetőség, elállási jog pedig nem illeti a megrendelőt. Az Egyesült Királyság fogyasztóvédelmi hatósága több panaszossal együtt a Bírósághoz fordult. Aki úgy ítélte meg, hogy az elállási jog gyakorlásának biztosítása a fogyasztók részére ebben az esetben aránytalanul nagy terhet jelentene a vállalkozásnak.

Az újonnan bevezetett, illetve a már meglévő kivételek többsége érthető okok miatt került a kivételek katalógusába. A vállalkozótól nem várható el, hogy elállási jogot biztosítson higiéniai eszközök, romlandó ételek vagy sajtótermékek esetén.⁹⁷ Gyakran azonban a jogalkotói döntések nem jogpolitikai indokokra vezethetőek vissza és így az elállási

⁹² Valaki a hétvégi bálra vásárol meg egy ruhát, majd azt elállási jogára hivatkozva visszaküldi.

⁹³ 2011/83/EU (47) preambulumbekkezdés

⁹⁴ Viszont így a vállalkozók részére biztosít lehetőséget a visszaélésre.

⁹⁵ Az áruszállítás és az autókölcsönzés tekintetében – melyek szolgáltatások – a fogyasztóknak részesedniük kell az ezen irányelvben biztosított védelemből, az elállási jog kivételével. 2011/83/EK (27)

⁹⁶ Az Európai Unió Bíróságának a C-336/03 ügyben hozott ítélete.

⁹⁷ Továbbra sem jelennek meg a könyvek akivételek között, ami a fogyasztók részéről sok esetben visszaélésekhez vezet

jogosultság alóli kizárás csak egyes brüsszeli lobbyk sikereinek tudható be, (ilyen például az alkoholos italok bekerülése a kivételek körébe).⁹⁸ Az elállás kizárásának kérdésében összességében elmondható, hogy a jogalkotó taxatív felsorolásra törekszik a jogbiztonság érdekében. A mindenre kiterjedő felsorolás persze, nem megvalósítható, vagy legalább is nagyon nehezen. Mivel a jogalkotó nem képes olyan gyorsan reagálni a fogyasztói, illetve vállalkozói igényekre, amilyen gyorsan a technika fejlődik.

Mind a vállalkozókat mind pedig a fogyasztókat segíti az egységes elállási formanyomtatvány, bár egyértelműen a jogalkotó által a jogalkotás középpontjába állított mintafogyasztó feltételezett értelmi képességeinek alacsonyabb szinten történő meghúzásának tekinthető. A fogyasztó, amennyiben elállási jogával kíván élni, a vállalkozó által előre megküldött mintát használhatja, mely könnyebbé és gyorsabbá teheti a joggyakorlást főleg a határon átvelő ügyletek tekintetében. A megváltozott kivétel-katalógus, az új kioktatási minta, a megváltozott határidők és formai előírások, tehát az újítások az elállási joggal összefüggésben rendkívül sokrétűek és részletesek.⁹⁹

2. Nyelvi különbségek a határon átnyúló ügyletek akadályai

Ha határon túlról rendelünk, előfordulhat, hogy olyan nyelven bocsátják rendelkezésünkre az információkat, melyet nem, vagy legalábbis nem anyanyelvi szinten beszélünk. Ez már önmagában a határon átnyúló ügyletek gátja lehet. A új irányelv így rendelkezik: *Ezen irányelvnek nem kell összehangolnia a fogyasztói szerződések esetében alkalmazandó nyelvi követelményeket. (...)A tagállamok fenntarthatnak vagy bevezethetnek saját nemzeti jogukba a szerződésekkel kapcsolatos tájékoztatásra vonatkozó nyelvi követelményeket annak érdekében, hogy a tájékoztatás könnyen érthető legyen a fogyasztó számára.*¹⁰⁰ Az, hogy az irányelv nem állapít meg egységes szabályozást a nyelvhasználatra –tekintettel az Unióban fellelhető nyelvek sokféleségére¹⁰¹– érthető. A fogyasztók számára azonban biztosítani kell magas szintű védelmet, így a nyelvre vonatkozó szabályozást a tagállamoknak, illetve a gyakorlatnak kell kidolgozni. A gyakorlatban a vállalkozók által üzemeltetett oldalaknál, ha kiterjedt hálózatról beszélünk (pl. Apple Store), a nyelv nem okoz problémát, hiszen a webáruház szinte bármilyen nyelven elérhető. Ha azonban induló, vagy kisebb vállalkozásról beszélünk, a nyelvi kérdés még mindig probléma lehet, ami a vásárlói kört nagymértékben

⁹⁸ SCHMIDT-KASSEL- BRÖNNEKE, 449

⁹⁹ SCHMIDT-KASSEL- BRÖNNEKE, 450

¹⁰⁰ 2011/83/EU irányelv (15) preambulumbekzdés

¹⁰¹ Az EU egységes piaca ilyen szempontból az USA piacához képest hátrányból indul

lecsökkentheti. Abban az esetben, ha a vállalkozó elérhetővé tesz egy nyelvet a honlapján, adott esetben a tájékoztatást is ezen a nyelven kell biztosítani. Egy légitársaság, a fogyasztói számára német nyelven tette elérhetővé a foglalást, a foglaláskor küldött visszaigazolás és járatinformációk viszont már angol nyelven voltak összefoglalva. Erre a foglaláskor nem mutattak rá, a panaszos pedig hiába kérte a légitársaságot az adatokról való felvilágosításra. Abban az esetben, ha a vállalkozó nem tájékoztatja a fogyasztót (foglaláskor), hogy más nyelvet is használnia kell, úgy az információkat köteles német nyelven biztosítani.¹⁰² Ha tehát a weboldal kialakításából következtetni lehet az elérhető nyelvekre,¹⁰³ akkor kifejezetten fel kell hívni arra a fogyasztó figyelmét, ha a tájékoztatás másik nyelven fog történni.

3. Az alkalmazandó jog

Mint azt már fentebb említettem, mind a határon átnyúló ügyletek tekintetében, mind pedig a fogyasztói bizalom erősítésében fontos szerepe van a jogi szabályozásnak, különösen azokban az esetekben, melyekre az irányelv hatálya nem terjed ki.¹⁰⁴ Az irányelv rámutat arra, hogy szabályai nem sérthetik a Róma I. rendeletet.¹⁰⁵ A rendelet fogyasztói szerződésekre vonatkozó szabályai szerint: A fogyasztó és a vállalkozó között kötött szerződésekre *annak az országnak a joga az irányadó, ahol a fogyasztó szokásos tartózkodási helye található, feltéve, hogy a vállalkozó:*

a) üzleti vagy szakmai tevékenységét abban az országban folytatja, ahol a fogyasztó szokásos tartózkodási helye található; vagy

*b) minden más esetben ilyen jellegű tevékenységei ebbe az országba vagy az ezen országot is magában foglaló országokba irányulnak, és a szerződés e tevékenységekkel kapcsolatos.*¹⁰⁶

Az, hogy a vállalkozó szokásos tevékenységének és a fogyasztó tartózkodásának helye egybeesik-e viszonylag problémamentesen megválaszolható. Annak eldöntése már nehezebb lehet, mikor irányul egy vállalkozó tevékenysége egy meghatározott országba. Egy német jogeset¹⁰⁷ alapján ez pontosan megvilágítható.¹⁰⁸ A tényállás szerint a felek között Lego játékra vonatkozó szerződéskötésre került sor az interneten. A felperes székhelye

¹⁰² *Wechsel der Sprache in einer Online-Buchung, Verbraucher und Recht*, 2012, 27. évf, 12. sz. 492

¹⁰³ Például kiválaszthatóak az országok zászlói.

¹⁰⁴ Pl: hibás teljesítés, szerződés teljesítése, a teljesítés jogkövetkezményei

¹⁰⁵ 2011/83/EU irányelv (10) preambulumbekkezdés

¹⁰⁶ Róma I. rendelet, 6. cikk (1)

¹⁰⁷ LG Karlsruhe, Lert. v. 16.12.2011.

¹⁰⁸ Lásd még az Európai Unió Bíróságának C-585/08. és C-144/09. sz. egyesített ügyekben hozott ítéletét (Pammer ügy), 83. pont

Németországban, az alperesé Hollandiában volt. Az alperes eBay-shop-jában vállalkozóként ebay.de cím alatt Lego játékokat kínált, melyet elérhetővé tett német nyelven is. A felperes elállási jogával élt, azonban a vételárát csak részben kapta vissza, így a felek között vitás helyzet alakult ki. Az eset német bíróság elé került, melynek joghatóságát az alperes vitatta. A bíróságnak így először azt kellett vizsgálnia, alkalmazható-e a német jog. Mivel az alperes interneten történő fellépése kimondottan kiterjedt Németországra is (ebay.de), illetve német nyelvű információt nyújtott, így a bíróság a német jog megalapozottságát a Róma I. 6. cikk, (1) bekezdés b) pont alapján megalapozottnak találta.¹⁰⁹ A Róma I. lehetővé teszi a felek jogválasztását is.¹¹⁰ Itt érdemes megemlíteni az Amazon domináns piacát, amire a szerződések értelmében a luxemburgi jog alkalmazandó.¹¹¹ Bár a rendelet a jogválasztás szabadsága alatt a felek közös megállapodását érti, a gyakorlatban ez inkább egy bizonyos jog kikötése. A felhasználó, azzal, hogy regisztrál a weboldalra elfogadja azt, hogy az ott kötött szerződéseire a kikötött jog alkalmazandó.

¹⁰⁹ OLT, Stephan, Anwendbares Recht bei eBay- Verkaufen ausländischer Anbieter, Verbraucher und Recht, 3013. 28. évf. 5. sz 185

¹¹⁰ Róma I. 3. cikk

¹¹¹ LIPPSTREU, 105

V. Esély a megoldásra: választható egységes szerződési jog

A minimálisan is, de eltérő nemzeti szabályok különbözősége egyértelmű akadályát képezi a határokon átnyúló szolgáltatások elterjedésének. Ezen az sem segít, hogy az európai jogalkotó egységesítette a felek között alkalmazandó jog meghatározására szolgáló kollíziós szabályokat. Ezen persze részben segíteni képes a maximum harmonizált irányelv, de végső megoldást csakis egy egységes jog jelenthetne, amely viszonyt – ahogyan látható volt a fogyasztói jogok irányelvének esetében – nem a tagállamok ízlésének való.

Az európai parlament már az 1989-es évtől több döntés keretében támogatta az európai szerződési jog létrehozását, mely a szerződéskötő felek számára a határon átvívelő jogviszonyok szabad kialakítását tenné lehetővé. Egy ilyen eszköz fontosságát mutatja az, hogy bár az Európai Unió már 1993. január 1. óta közös piaccal rendelkezik, az áruk és a szolgáltatások terén, az elvárásokhoz képest, még mindig elmaradott.¹¹² Erre reagálva a Bizottság 2001-ben egy összefoglaló konzultációba kezdett a nem egységes szerződési jogi keretfeltételekről és ennek hátrányos következményeiről a határon átvívelő kereskedelemre. 2010 júliusában a Bizottság egy zöld könyvben hozta nyilvánosságra véleményét az európai szerződések bevezetéséről vállalkozó és fogyasztó között.¹¹³ 2011 októberében pedig egy közleményt, valamint egy átfogó hatástanulmányt adott közre a rendelet javaslatáról, mely a Miniszteri Tanácshoz és a Parlamenthez is eljutott. A két intézmény együttdöntési eljárásban foglalkozik a rendelet tartalmával. A cél tehát egy egységes európai adásvételi jogi rendelet¹¹⁴ (továbbiakban: CESL rendelet) létrehozása.

1. Európai kötelmi jogi kódex hatálya hatálya

*E rendelet a távollevők között kötött szerződésekre és különösen az online szerződésekre vonatkozó közös európai adásvételi jogot hoz létre. A rendelet a nemzeti szerződési jogok közelítését nem az első nemzeti szerződési jogi rendszer módosításának előírásával valósítja meg, hanem – az e rendelet hatálya alá tartozó szerződések tekintetében – egy második szerződési jogi rendszer létrehozásával. (...) Amennyiben hatálya lehetővé teszi és alkalmazásáról a felek érvényesen megállapodtak, a közös európai adásvételi jogot kell alkalmazni az említett jogrenden belüli első nemzeti szerződési jogi rendszer helyett.*¹¹⁵ Ahogy

¹¹² LINDEMANN- MAYER, 1

¹¹³ LINDEMANN - MAYER, 1

¹¹⁴ Gemeinsames Europäisches Kaufrecht (GEK), Common European Sales Law (CESL)

¹¹⁵ Az Európai Parlament 2014. február 26-i jogalkotási állásfoglalása a közös európai adásvételi jogról szóló európai parlamenti és tanácsi rendeletre irányuló javaslatról ([COM\(2011\)0635](#) – C7-0329/2011 –

az a fenti idézetből kiderül a rendelet a felek választása alapján lesz alkalmazandó, vagyis egy opcionális eszközről beszélünk. (Erről a következő alfejezetben bővebben lesz szó.) Az is látható, hogy az alkalmazhatóság kizárólag a távollevők között kötött szerződésekre terjed ki. Fontosnak tűnik az alkalmazási területet először a távértékesítésre korlátozni, hiszen ez lehetőséget nyújt annak megválaszolására, hogy egy releváns szektorban egy ilyen eszköz egyáltalán használható-e, és igazából életben tud-e maradni az egységes belső piacon.¹¹⁶ A rendelet legfontosabb célja a határokon átvéelő kereskedelem elősegítése, ezért, mint ahogyan azt a tervezetben láthatjuk¹¹⁷ a tárgyi hatály csak a határon átnyúló ügyleteket érinti és a tagállamok tisztán belföldi tranzakcióira nem alkalmazandók. Utóbbi esetben a nemzeti szerződési jog alkalmazására kerül sor.

2. Választható szerződési jog

A jelenkori közös adásvételről szóló konzultációk választható eszközt (*Optionales Instrument*) említene. De mit is jelent ez? Az egységes szabályrendszer nem pótolná a nemzeti szerződési jogot, hanem amellel párhuzamosan létezne. Választás szerint kerülne alkalmazásra a tagállami, ill. az uniós jogszabály, vagyis úgy funkcionálna, mint egy 29.-ik jogrendszer, mely a fogyasztók és a vállalkozók rendelkezésére áll. Azt azonban fontos tisztázni, hogy az uniós jogi normák a felek választása alapján lépnek hatályba. Egy ilyen megoldás nemcsak ún. *opt-in-megoldás*, alapján képzelhető el, (tehát úgy, hogy a felek kifejezetten az uniós szabályok alkalmazásában állapodnak meg), hanem *opt-out-megoldás* alapján is, mely a felek azon döntésének lehetősége, hogy a fent említett szabályokat nem alkalmazzák.¹¹⁸ Ennélfogva a választható eszköz a tagállamokra nézve kötelező és nem a felekre nézve.¹¹⁹ Ha az Unió az *opt-out* variációt választja, akkor ez mindenekelőtt úgy lép a tagállami előírások helyébe, mint egy kötelező harmonizációs eljárás. Az egyetlen különbség az, hogy a felek választják egybehangzóan az uniós jogot, és az eredeti nemzeti jog is választható marad. A tétlen felek számára így uniós szerte egységes uniós jog érvényesül. Itt tehát automatikusan érvényesül a kiszorító hatás (*Verdrängungswirkung*), ha a felek aktívan nem tiltakoznak ellene. Ha az *opt-in* variációt választják a választható eszköz helyett, úgy a

[2011/0284\(COD\)](#)) (Rendes jogalkotási eljárás: első olvasat) (továbbiakban: CESL rendelet), 9. preambulumbekkezdés

¹¹⁶ LINDEMANN - MAYER, 7

¹¹⁷ A közös európai adásvételi jogot önkéntes alapon indokolt alkalmazni a határon átnyúló szerződésekre, a felek kifejezett megállapodása alapján. CESL rendelet (9) preambulumbekkezdés

¹¹⁸ LIPPSTREU, 307

¹¹⁹ Egy ilyen választható adásvételi jog már létezik nemzetközi szinten, az EN-Egyezmény az áruk nemzetközi adásvételi szerződéseiről, ami a határon átnyúló kereskedelmi forgalomban alkalmazandó, hacsak azt a felek nem utasítják el.

kollíziósjogi szabályok szerint az idevonatkozó nemzeti adásvételi jog alkalmazandó, mindaddig, amíg a felek nem döntenek közösen az uniós jog mellett.¹²⁰ De vajon a gyakorlatban mennyire lesz jelentősége annak, hogy a fogyasztó milyen jog alkalmazását preferálja. A fogyasztó és vállalkozó között létrejött szerződések esetén a fogyasztó tulajdonképpen nem sok befolyással bír a szerződéskötési feltételekre. Interneten kötött szerződések esetén a vállalkozó a választható eszköz alkalmazását vagy nem alkalmazását végeredményben előírja, bár formálisan függ a vásárló elfogadásától, ténylegesen azonban a választás a között áll fenn, hogy elfogadja-e a vállalkozó által alkalmazott jogot, vagy lemond a dolog megvásárlásáról (*take it or leave it*) Ez a gyakorlatban úgy nézne ki, mint az Ászf elfogadása, egy klikk, ami nélkül a szerződést nem lehet megkötni.¹²¹ A vállalkozó esetleg úgy biztosíthatna "valódi" választást, hogy mindkét jog –vagyis a tagállami és az uniós jog– alkalmazását is felajánlja, és a fogyasztóra bízta a döntést.

A CESL rendelet opcionális természete azonban megosztó. Egyes nézetek szerint egy egységes szerződési jog túlságosan korlátozó lenne a tagállamokra nézve, míg mások úgy látják egy ilyen eszköz nem elegendő, mivel nem képes a belső piaci korlátok lebontására. A Tanács többségében elutasító magatartással lép fel a rendelettel szemben. Különösen Németország, Nagy-Britannia és Franciaország utasítják el. Attól félnek, hogy egy választható adásvételi jog a nemzeti civiljogrend végét jelentené.¹²² Másrészt pedig felmerül a kérdés, hogy mennyire lesz képes a rendelet valóban egységes jogot létrehozni. Egy választható jogra, nagy valószínűséggel a nemzeti jog is hatással lesz, így egy nem kívánt szerződési jogi mix (*contract law mix*) jöhet létre. Ezt csak úgy lehet elkerülni, ha egy teljes körű szerződési jog jön létre és nem tűnik fel semmilyen tervszerű hiányosság, amit csak a nemzeti jogra való visszautalással lehet megoldani.¹²³ Ha ezek a feltételek nem teljesülnek, úgy bizonyos esetekben nem lehet majd elkerülni a nemzeti jogszabályok alkalmazását, még úgy sem, ha a felek a választható jog mellett döntenek. Olyan esetekben tehát, melyekben a tagállami jog szélesebb alkalmazási területet ölel fel, mint az uniós jog, óhatatlanul is létre fog jönni a tagállami és a közösségi jog keveréke. A nemzeti jog továbbra is alkalmazandó előírásainak, valamint a már nem alkalmazandó tagállami jog elhatárolásának problémája egy kötelezően alkalmazandó eszköz esetén is felmerülne. Egy választható eszköz csak akkor lesz képes megszüntetni a jog szétaprózódását, ha kizárólagos hatáskört állapítana meg, melyet a

¹²⁰ LIPPSTREU, 307

¹²¹ LIPPSTREU, 307

¹²² LINDEMANN - MAYER, 6

¹²³ LIPPSTREU, 313

tagállami jog nem érintene.¹²⁴ A rendelet javaslatában a következő kijelentést találhatjuk: *Miután érvényes megállapodás jött létre a közös európai adásvételi jog alkalmazásáról, csak a közös európai adásvételi jog irányadó a hatálya alá tartozó ügyekben.* Ez, és más kikötések¹²⁵ az uniós jog kizárólagos alkalmazását hivatott biztosítani, annak kiválasztása esetén. Ha azonban ez nem valósul meg, akkor még egy választható szerződés sem lesz képes a jogegységesítésre és a jogbiztonság megteremtésére.

Kérdés, hogy hogyan viszonyul majd a CESL rendelet a már meglévő európai uniós Jogszabályokhoz. Fontos kiemelni, hogy a kollíziós normákat¹²⁶ nem érinti, ugyanis azokkal párhuzamosan létezik. Ha a felek a nemzeti jogszabályok alkalmazása mellett döntenek, úgy a kollíziós jogi szabályok jutnak érvényre.¹²⁷

A közös európai szerződési jogi javaslat az első olyan adásvételi jogi eszköz, ami a digitális tartalmakra vonatkozó szerződésekre is alkalmazandó lenne.¹²⁸ Mivel a modern információs technológia feladatok elé állította a modern jogrendszereket, jogi megoldást kellett találni a technikai újításokra,¹²⁹ az Európai Bizottság javaslata alapján a Parlament és a Tanács által létrehozott CESL rendeletben fontos szerepet kap ez a kérdés.

A közös adásvételi jog a tudományban is az érdeklődés középpontjában áll. Hiszen az, hogy egy ilyen választható eszköz megvalósulása a gyakorlatban lehetséges-e, eddig még nem derült ki.¹³⁰ Mindenesetre egy választható szerződési jog létrejötte valószínűleg nem jelenti majd azt, hogy a jogegységesítés irányába tett erőfeszítések befejeződnenek. Ha az egységes adásvételi jog, mint opcionális eszköz nem lépne hatályba, a tudományos és politikai párbeszéd a jogi széttöredezettség érdekében újra kötelező európai polgári törvénykönyv

¹²⁴ LIPPSTREU, 313

¹²⁵ Például CESL (27a) preambulumbekzdése: „A közös európai adásvételi jogot autonóm módon kell értelmezni, összhangban az uniós jogszabályok értelmezésének kialakult alapelveivel. A közös európai adásvételi jog hatálya alá tartozó, de abban kifejezetten nem rendezett ügyekkel kapcsolatos kérdések kizárólag e jog szabályainak értelmezése útján válaszolhatók meg, bármely egyéb jog igénybevétele nélkül. A közös európai adásvételi jog szabályait az annak alapjául szolgáló célok és elvek, valamint e jog valamennyi rendelkezése alapján kell értelmezni.”

¹²⁶ 593/2008/EK rendelet, illetve a szerződéskötést megelőző tájékoztatási kötelezettségek vonatkozásában a szerződésen kívüli kötelmi viszonyokra alkalmazandó jogról szóló, 2007. július 11-i 864/2007/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet.

¹²⁷ CESL Rendelet (10) preambulumbekzdés

¹²⁸ CESL Rendelet (17a) preambulumbekzdése

¹²⁹ ZAHN, Bastian: *Die Anwendbarkeit des Gemeinsamen Europäischen Kaufrecht auf Verträge über digitale Inhalte*, Zeitschrift für Europäisches Privatrecht, 2014. 22. évf. 1. sz. 77

¹³⁰ Bár a fogyasztók Európa szerte már választhatnak, hogy európai, vagy nemzeti jogot akarnak, például abban a kérdésben, hogy európai eljárást választanak, vagy nemzeti bíróság előtt oldják meg vitás ügyeiket, kimondottan anyagi szabályok mint opcionális eszközök uniós szinten még nincsenek.

létrehozását tűzné ki célul.¹³¹ Hosszú távon akár lehetséges lehetne, a távoli jövőben egy egységes nemzetközi EU-Polgári Törvénykönyv létrejötte, addig azonban még egy nagyon hosszú út áll előttünk.¹³² Addig is szem előtt kell tartani azt a célt, hogy jelentős érdekegyezséget teremtsünk, valamint a határon átnyúló kereskedelmi ügyletek vonatkozásában a belső piacon jogbiztonságot teremtsünk.¹³³

Fogyasztói oldalról adódik a (már korábban is felmerült) kérdés, hogy az érvényes szerződési jog a fogyasztó szerződéskötési hajlandóságát befolyásolja-e, illetve nagyobb valószínűséggel vásárolna-e külföldről terméket akkor, ha ugyanaz a jog érvényesülne, mint a lakhelye szerinti államban.¹³⁴ Ahhoz, hogy az alkalmazandó jog jelentőségét az interneten kötött szerződések szempontjából meg tudjuk becsülni, különbséget kell tennünk azok között a fogyasztók között, akik az általános szerződési feltételeket (Ászf.) nem olvassák el és így nem tudják mely jog alkalmazandó, és azok között, akik elolvassák, és az alkalmazandó joggal kapcsolatban jól informáltak. Az, hogy a fogyasztó nem olvassa el a szerződési feltételeket arra vezethető vissza, hogy a jogi szöveg elolvasásához nincs elég motiváció. Viselkedésgazdasági tanulmányok alátámasztják, hogy a természetes személyek az információkat úgy válogatják ki és értelmezik, ahogyan azok az elvárásaiknak megfelelnek, melyet *visszaigazolási hibának* nevezhetünk.¹³⁵ Ha egy fogyasztónak még nem adódott abból nehézsége, hogy pl. az amazonon kötött szerződésekkel kapcsolatban a luxemburgi jogot kell alkalmazni és az ismeretségi körében sem merült még fel ilyen probléma, a potencióális nehézségek, melyekhez az idegen jogrend alkalmazása vezethet, a rendelésnél nem játszik szerepet. Az is igaz, hogy a fogyasztó csak korlátozott mennyiségű információt képes feldolgozni és az alkalmazandó jog még akkor sem biztos, hogy befolyásoló tényező, a arról korábban informálódott. Nem kizárt, hogy a fogyasztó egyes védelmi mechanizmusokban megbízik a szerződéskötése során, az azonban nem az a védelmi mechanizmus amit a szerződésből megértett, hanem az amiről a médiában tájékozódott.¹³⁶

Meglátásom szerint, ha közvetlenül az alkalmazandó jog változásának (ill. egységesítésének) közvetlenül nincs is szerepe a fogyasztói bizalom megerősítésében, közvetett módon mindenképpen van. Az átlagos fogyasztó ugyanis nem a jogszabályok elolvasásából indul ki, hanem a saját, ill. mások tapasztalataiból. Ha azt tapasztalja, a saját bőrén, vagy arról olvas

¹³¹ LIPPSTREU, 314

¹³² Nem szabad megfeledkezni a tagállamok nemzeti jogrendjükhöz való ragaszkodásáról sem.

¹³³ LINDEMANN- MAYER, 7

¹³⁴ LIPPSTREU, 103

¹³⁵ LIPPSTREU, 107

¹³⁶ LIPPSTREU, 110

fórumokon, hogy a fogyasztói jogai megfelelően biztosítottak, azok megfelelő védelmet nyújtanak neki, mindenképpen a bizalom megerősödéséhez vezethet.

A határon átnyúló kereskedelem számára kifejezetten előnyös lehet CESL vállalkozói oldalról. A különböző jogrendszerekre visszavezethető költsége, mint az idegen jogrendszerek utáni kutatás, információgyűjtés, jogkövetés költségei, jogérvényesítés költségei, vagyis az ellenőrzés és végrehajtás költségei óriási terhet jelentenek, főleg a kis- és középvállalkozások számára. A szerződéses jog hasonlóná tétele a jogi előkészületek és a jogkövetés költségeit is csökkentené a vállalkozók számára,¹³⁷ ha a vállalkozó egy gazdasági tevékenységet egy másik tagállamban folytatna a továbbiakban már nem különböző szerződéses szabályoknak kellene megfelelnie.¹³⁸

¹³⁷ CESL 1.cikk 2. bekezdés

¹³⁸ MÖSLEIN, Florian: *Dispositives Recht-Zwecke, Strukturen und Methoden*, Tübingen, 2011, 280

VI. Záró gondolatok

Összességében elmondható, hogy a kutatásom központi elemei a fogyasztói bizalom erősítése, jogaik magas szintű védelme, a vállalkozások vállalkozási kedvének növekedése és természetesen a határon átnyúló ügyletek voltak. Ezen területek elemzéséhez az uniós normák valamint jogon kívüli tényezők vizsgálatát is végeztem. Kutatásom során a jogszabályok valamint, szakirodalom tanulmányozása mellett jogeseteket is vizsgáltam. Annak érdekében, hogy dolgozatom valóban rálátást nyújtson az európai fogyasztóvédelem helyzetére, a magyar szakirodalom mellett külföldi literatúrát is felhasználtam.

Az új irányelv meglehetősen komolyan vette az utóbbi húsz évben felmerülő problémák orvoslását, azonban óhatatlanul is maradtak olyan területek, melyekre a választ az irányelv szövegén kívül találtam meg. Ilyen volt a felek identifikációjának kérdése. Ebben a körben arra jutottam, hogy bár az irányelv tesz bizonyos lépéseket a felek beazonosításának elősegítésére, teljes körűen nem tudja szabályozni. A vállalkozó és az egyszerű magánszemély elhatárolásának kérdését gyakorlati oldalról vizsgáltam. Kutatásom eredményeként azt kaptam, hogy a kereskedelmi tevékenység több szegmensből áll, így vizsgálni kell többek között az eladott áruk mennyiségét, az eladó megjelenését és adott esetben a szerződéskötési feltételeket is.

Az online aukciók problematikájára az irányelv kerek választ adott. Az új szabályozás biztosítja a fogyasztók védelmének kiterjesztését az internetes árverések esetkörére is. Arra a következtetésre jutottam, hogy az egységes jogértelmezés szempontjából elengedhetetlen a szabályok egyértelmű világos megfogalmazása, így elkerülhető a tagállamonként eltérő joggyakorlat. Az első fejezet végén a jogkövető magatartás fontosságát hangsúlyozom, amely bár az irányelv hatáskörén kívül esik, mégis rendkívül fontos mind a fogyasztók magas szintű védelme, mind pedig a határon átnyúló ügyletek szempontjából.

A második nagy fejezet témája az uniós fogyasztóvédelmi szabályozás két nagy céljának, a határon átnyúló értékesítés fellendítésének, valamint a fogyasztók védelmének magas szintjének megvalósítása volt az új irányelv, ill. egyéb szempontokon keresztül. Ebben a körben azt vizsgáltam, hogy a két legfontosabb jog az elállás és a tájékoztatás mennyiben segíti a két cél elérését. Meglátásom szerint az elállási jog gyakorlására biztosított határidő egységesítése jó eszköz lehet nemcsak a fogyasztók, hanem a vállalkozók szempontjából is. Az új irányelv tehát korlátai állít az elállási jog gyakorlása elé, méghozzá úgy, hogy a kipróbáláshoz szükséges időt túllépő fogyasztót az ebből eredő károkért felelőssé teszi. Ezzel

a fogyasztó védelmét gyengíti. A tájékoztatási kötelezettség kapcsán arra jutottam, hogy bár rendkívül fontos fogyasztói jogosultság, a gyakorlatban sokszor nem éri el a célját értelmezési, ill. nyelvi akadályok miatt.

A harmadik nagy fejezetben a jövőben elkészülő egységes európai szerződési jogról szóló rendelettel foglalkoztam. A rendelet a nemzeti szabályokkal együtt, azokkal párhuzamosan létezne, mintegy beépítve a tagállamok belső jogába, de mégis egy közös európai jogot jelentene. Egy ún. 29. jogrendszert hozna létre, mely opcionális alapon működne. A fakultatív jelleg azonban nem a tagállamokra, hanem a felekre vonatkozna, ők döntenék el, hogy milyen jogot szeretnének alkalmazni a köztük létrejövő szerződésre. Meglátásom szerint azonban ez a választás inkább a vállalkozó döntése lenne, a fogyasztó pedig vagy hozzájárulna a vállalkozó által választott jog alkalmazásába, vagy pedig dönthetne úgy, hogy nem kíván szerződést kötni a vállalkozóval.

Végül megvizsgáltam egy egységes szerződési jog esetleges hatásait a határon átnyúló ügyletekre nézve és arra jutottam, hogy a vállalkozók számára költségcsökkentés szempontjából előnyös lenne, a fogyasztók vásárlási kedvét azonban közvetlenül nem, (csak közvetve) befolyásolná.

VII. Felhasznált irodalom

1. Könyvek és folyóiratok

- Balogh Zsolt György: Jogügyletek a hálózaton: az elektronikus kereskedelem, Jura, 2000.
- Benacchio, Giannantonio: Az európai közösségek magánjoga /polgári jog-kereskedelmi jog/, Osiris, Budapest 2003.
- Dr. Bárdos Péter- Dr. Menyhárd Attila, Kereskedelmi jog, HVG Orac, Budapest, 2008.
- Dr. Király Miklós Az Európai Közösségek irányelveinek hatása a szerződési jogra a fogyasztóvédelem területén, Magyar Jog, 2000. 47. évf. 6. sz. 326
- Dr. Milassin László: Az elektronikus kereskedelem jogi problémái, különös tekintettel az Európai Unió idevonatkozó jogalkotására, Magyar Jog, 2001. 48. évf. 6. sz. 367
- Dr. Morvai György: Az elektronikus kereskedelem térhódítása, jelenségek, tendenciák, konfliktusok, megoldások, Fogyasztóvédelmi szemle, 2009. 3. évf. 4. sz. 92
- Dr. Sándor István: A magyar fogyasztóvédelmi jog, Unió, Budapest, 2003.
- Fernabsatzgeschäft, Verbraucher, Widerrufsbelehrung, Überschrift/ „Überschrift zur Widerrufsbelehrung”, Entscheidungen zum Wirtschaftsrecht, 2012, 28. évf. 17. sz. 551
- Hajnal Zsolt: A fogyasztóvédelem új kihívásai, az elektronikus kereskedelmi szolgáltatások piacán, Nemzeti Érdek, 2010. 4. évf. 14. sz. 57
- Hörmann, Martin: Der Internethandel und die neue Richtlinie über die Rechte der Verbraucher, Münchener Universitätschriften, 2014.
- Karsai Krisztina: A büntetőjogi fogyasztóvédelem egyes általános kérdéseiről. Jogtudományi Közlöny, 2008. 7-8. (63. évf.) 334
- Lindemann, Julia- Mayer, Hans-Peter: Zu den aktuellen Entwicklungen um das Gemeinsame Europäische Kaufrecht auf EU-Ebene, Zeitschrift für Europäisches Privatrecht, 2014. 22. évf. 1. sz. 4
- Lippstreu, Constanze, Wege der Rechtsangleichung im Vertragsrecht, Mohr Siebeck, Tübingen 2014.
- Metzger, Lukas: Die Umsetzung europäischer Richtlinie in Deutschland und Großbritannien am Beispiel der Fernabsatzrichtlinie, Dunker & Humblot, Berlin 2012.

- Möslein, Florian: Dispositives Recht-Zwecke, Strukturen und Methoden, Tübingen, 2011.
- Olt, Stephan, Anwendbares Recht bei eBay- Verkaufen ausländischer Anbieter, Verbraucher und Recht, 3013. 28. évf. 5. sz. 185
- Osztovits András: Az általános szerződési feltételek a fogyasztói szerződésekben, a tisztességtelen szerződési feltételek megítélése, Magyar fogyasztóvédelmi magánjog - európai kitekintéssel, (szerk.: Szikora Veronika), (A Fogyasztóvédők Magyarországi Egyesületének kiadványa), Center Print Nyomda, Debrecen, 2010. 53-70
- Osztovits András: Lehet-e érvényes az a szerződési feltétel ami tisztességtelen? Fogyasztóvédelmi szemle, 2009. 3. évf. 4. sz. 59-64
- Papp Tekla Papp Tekla: Távollévők közötti szerződések; csomagküldő kereskedelem, in: Magyar fogyasztóvédelmi magánjog – európai kitekintéssel (szerk.: Szikora Veronika), A Fogyasztóvédők Magyarországi Egyesületének kiadványa, Center Print Nyomda, Debrecen, 2010. 149-160
- Prof. Dr. Schäfer, Peter: Európa- jogi tankönyv /Az EK gazdasági joga/ 2. átdolgozott kiadás, Fachhochschule Hof, 2003.
- Reisenhuber, Karl: System und Prinzipien des Europäischen Vertragsrechts, De Gruyter Recht, Berlin, 2003. 132-133
- Schauer, Martin: Fernabsatzverträge, Dr. Brigitta Jud, Dr. Christinae Wendehorst, LL. M., Neuordnung des Verbraucherprivatrechts in Europa? Zum Vorschlag einer Richtlinie über Rechte der Verbraucher, Manzsche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, Wien, 2009.
- Schmidt-Kassel, Fabian, Brönneke, Tobias: Das Widerrufsrecht bei Fernabsatz- und Haustürgeschäften- Neuerungen das Gesetz zur Umsetzung der Verbraucherrichtlinie, Verbraucher und Recht, 2013. 28. évf. 12. sz. 450
- Schultze, Isabell: Europarechtliche Grenzen für die nationale Gesetzgebung im Bereich des Electronic Commerce, Baden-Baden, Nomos-Verl.-Ges., 2010. 131
- Serbu, Daniel Elias: „Encouraging Cross-Border Mediation, ADR and ODR – National, European and international Perspectives” – Tagung zur grenzüberschreitenden Mediation, alternativen Streitbeilegung und Online-Streitbeilegung, Zeitschrift für Europäisches Privatrecht, 2014. 22. évf. 1. sz. 200
- Verebics János: Szerződések az elektronikus kereskedelem körében és a fogyasztóvédelem, Gazdaság és Jog, 2012. 20. évf. 12. sz. 3

- Winter, Ralf: Ebay-Auktion, „ProfiSeller” als Unternehmer, Anscheinbeweis, Widerruf, Verbraucher und recht, 2005. 20. évf. 11. sz. 427
- ZAHN, Bastian: Die Anwendbarkeit des Gemeinsamen Europäischen Kaufrecht auf Verträge über digitale Inhalte, Zeitschrift für Europäisches Privatrecht, 2014. 22. évf. 1. sz. 77

2. Jogszabályok

- A fogyasztó és a vállalkozás közötti szerződések részletes szabályairól szóló 45/2014. (II. 26.) Korm. rendelet
- A fogyasztóval kötött szerződésben tisztességtelennek minősülő feltételekről szóló 18/1999 (III. 5.) Korm. rendelet
- A fogyasztóvédelemről szóló 1997. évi CLV. törvény
- A polgári és kereskedelmi ügyekben végzett közvetítés szempontjairól szóló 2008/52/EK irányelv
- A Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény
- A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény
- A személyi jövedelemadóról szóló 1995. évi CXVII. törvény
- A távollevők között kötött szerződésekről 17/1999. (II. 5.) kormányrendelet
- Az elektronikus kereskedelmi szolgáltatások, valamint az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások egyes kérdéseiről szóló 2001. évi CVIII. törvény
- Az Európai Parlament 2014. február 26-i jogalkotási állásfoglalása a közös európai adásvételi jogról szóló európai parlamenti és tanácsi rendeletre irányuló javaslatról
- Az Európai Parlament 2014. február 26-i jogalkotási állásfoglalása a közös európai adásvételi jogról szóló európai parlamenti és tanácsi rendeletre irányuló javaslatról ([COM\(2011\)0635](#) – C7-0329/2011 – [2011/0284\(COD\)](#)) (Rendes jogalkotási eljárás: első olvasat) (CESL rendelet)
- Az Európai Parlament és a Tanács 2011/83/EU Irányelve a fogyasztók jogairól
- Az Európai Parlament és a Tanács 593/2008/EK rendelete a szerződéses kötelezettségekre alkalmazandó jogról (Róma I)
- Az Európai Parlament és a Tanács 97/7/EK irányelve a távollevők között kötött szerződések esetén a fogyasztók védelméről
- Bürgerliches Gesetzbuch (A német polgári törvénykönyv)
- Európai Unió Működéséről Szóló Szerződés (EUMSZ)

- Európai Unióról Szóló Szerződés (EUSZ)
- Közösségi fogyasztóügyi politikai stratégia 2007-2013, COM (2007) 99 végleges, Brüsszel, 13.3.2007.4
- Római szerződés (RSZ)
- Zöld Könyv a fogyasztóvédelmi joganyag átvilágításáról (Brüsszel, 2007. 02.8.) COM(2006) 744 végleges.

3. Jogesetek

- AG Radolfzell NJW 2004, 3342 Teuber/Melber
- Az Európai Unió Bíróságának a C-336/03 ügyben hozott ítélete (easyCar ügy)
- Az Európai Unió Bíróságának C-585/08. és C-144/09. sz. egyesített ügyekben hozott ítéletét (Pammer ügy)
- BGH, Urteil v. 3. 11. 2004- VIII ZR 375/03 (LG Traunstein)
- Fővárosi Ítéltábla, 6. Pf. 21. 005/2006/6
- LG Karlsruhe, Lert. v. 16.12.2011.
- LG Mainz, Urteil vom 6.7.2005, 3 O 185/04
- MDR 2004, 186; Mankowski, VuR 2004, 79
- OLG Oldenburg, Urteil vom 28.7.2005, 8 U 93/05 (LG Osnabrück)

4. Internetes források

- Fogyasztóvédelem: A Bizottság az egész EU-ra kiterjedő vásárlói jogokat javasol. IP/08/1474 Brüsszel, 2008. október 8. http://europa.eu/rapid/press-release_IP-08-1474_hu.htm (Utolsó letöltés: 2014. 11. 3)
- http://img.vatera.hu/license/bsz_main.html (Utolsó letöltés: 2014. 11. 3)
- <http://pages.ebay.de/policies/aenderung-agb.html> (Utolsó letöltés: 2014. 11. 3)
- http://www.amazon.de/gp/help/customer/display.html/ref=footer_cou?ie=UTF8&nodeId=505048 (Utolsó letöltés: 2014. 11. 3)
- <http://www.digibiz.hu/teszvesz-es-vatera-latogatottsag-es-arbevetel-a-fejlesztes-tukreben/20100406> (Utolsó letöltés: 2014. 11. 3)
- <http://www.licitaljram.hu/> (Utolsó letöltés: 2014. 11. 3)
- <http://www.nfh.hu/node/2710> (Utolsó letöltés: 2014. 11. 3)
- www.de.statista.com (Utolsó letöltés: 2014. 11. 3)